

Högskolan Kristianstad

291 88 Kristianstad

044-20 30 00

www.hkr.se

EXAMENSARBETE

C-NIVÅ

Hösten 2012

Sektionen för Lärande

Musikutövande i förskolan

Hur kan förskolan främja barns utveckling genom att
arbeta med musik?

Författare

Erik Palmér

Handledare

Håkan Sandgren

Examinator

Elisabet Malmström

www.hkr.se

Musikutövande i förskolan

Hur kan förskolan främja barns utveckling genom att arbeta med musik?

Författare: Erik Palmér

Abstract

Mot bakgrund av aktuell forskning som visar att svenska barn uppvisar sämre resultat i skolarbetet jämfört med barn från andra länder inom olika ämnen, som svenska och matematik, vill jag undersöka hur musik används i förskolan samt vilka egenskaper barn kan utveckla genom musik. Används musiken rätt kan det ge goda resultat inom andra ämnen. I detta examensarbete är syftet att undersöka hur musik används i några olika förskolor. Detta för att bruk av musik enligt min uppfattning är vanligt förekommande i de flesta förskolors verksamhet. Därför har jag valt att undersöka i vilken utsträckning och på vilket sätt musik används till exempel i samlingar och i den fria leken.

För att undersöka detta har jag använt mig av ett frågeformulär som pedagoger på olika förskolor har fått besvara. Jag har även genomfört intervjuer med pedagoger för att få svar på vilka egenskaper barn kan utveckla genom musik, samt hur pedagoger gör för att skapa goda förutsättningar för att bedriva musik i förskolan. Detta ger enligt min uppfattning en bra bild av hur musiken används i de förskolor jag har valt att undersöka samt vilka egenskaper barn kan utveckla genom musik. Svaren från frågeformuläret har jag sammanställt i diagram, som jag har kommenterat i relation till problempreciseringen och litteraturgenomgången. Svaren från intervjuerna har jag sammanställt varje fråga för sig i brödtexten med kommentarer och hänvisningar till forskning och frågeformuläret. Resultaten visar att det finns stora variationer i hur musik används mellan olika avdelningar och förskolor. Det visar också att synen på musik i förskolan varierar stort från avdelning till avdelning. Men det finns även likheter, samsyn och förståelse för att musiken ska utgå från barnens bästa. Med ökad kunskap om hur musik kan användas i förskolan, samt genom ökad förståelse om musikens nytta för andra ämnen, går det att med enkla metoder bedriva musikundervisning så att barn på ett stimulerande och lustfylld sätt kan utveckla sina kunskaper och färdigheter.

Nyckelord: Musik, förskola, engagemang, utveckling, livslångt lärande

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	5
Förord.....	7
1 Inledning.....	8
1.1 Introduktion.....	8
1.2 Bakgrund.....	9
1.3 Syfte.....	10
2 Forskningsbakgrund/litteraturgenomgång.....	10
2.1 Pedagogens engagemang.....	11
2.2 Pedagogers förhållningssätt.....	13
2.3 Utveckling och lärande.....	15
2.4 Musik ur barns perspektiv.....	17
2.5 Mer forskning.....	19
2.6 Sammanfattning av litteraturen.....	20
2.7 Problemprecisering.....	22
3 Empirisk undersökning.....	22
3.1 Metod.....	22
3.2 Urval.....	23
3.3 Etiskt övervägande.....	24
3.4 Resultatredovisning.....	24
3.4.1 Sammanställning av frågeformulären.....	25
3.4.2 Sammanställning av intervjuerna.....	35
4 Resultatdiskussion.....	39

4.1 Metod.....	39
4.2 Diskussion i förhållande till problemprecisering 1.....	40
4.3 Diskussion i förhållande till problemprecisering 2.....	41
4.4 Avslutande diskussion.....	41
5 Sammanfattning.....	42
Referenser.....	44
Bilaga 1	
Bilaga 2	
Bilaga 3	
Bilaga 4	

Förord

Musik sätter igång rörelser hos barn: de dansar, hoppar, springer, vaggas etc. Rörelser sätter också igång musik: barn börjar sjunga när de gungar och leker liksom när de sitter i bussar och bilar och ser omvärlden röra sig. De börjar dansa innan de kan gå och antyder därmed att hela kroppen är ett fundamentalt instrument, att det är i den vi kan få svar på många frågor om vad musik är och kan vara (Sundin 2001).

Då jag började skriva på denna uppsats hade jag en klar uppfattning om vad jag ville undersöka. Att skriva om sång och musik i förskolan var för mig ett givet val då jag använder mig mycket av dessa områden då jag arbetar med barn. Genom många års arbete i förskola har jag tillsammans med barn och pedagoger fått ta del av och uppleva fantastiska ögonblick. Men allt jag har sett har inte varit lika tillfredsställande. Jag har tyvärr även upptäckt att musik i förskolan av en del pedagoger uppfattas som något påtvingat och svårt, något som måste göras, och som i deras genomföranden ibland saknar glädje och vilja. Min stora fråga blev då att ta reda på hur musiken används i förskolan, och vilka förutsättningar som behövs för att skapa en god musikalisk miljö.

Tack till alla pedagoger som har besvarat mitt frågeformulär och deltagit i intervjuer. Tack till Karin och Susanne för hjälpen med frågeformulären. Tack också till min handledare, Håkan Sandgren, för snabb och tydlig respons på mina mail och frågor. Ett speciellt tack till min fru Annika, som har stöttat och hjälpt mig genom hela examensarbetet.

1 Inledning

1.1 Introduktion

Ett vanligt inslag i förskolans vardag som används mer eller mindre på alla förskolor är musik. Hur och på vilket sätt musiken används varierar stort. Men en sak är gemensam för alla förskolor. Musik och sång låter. Pedagoger har berättat för mig att de har svårt att hantera starka och höga ljud. Statistik från statistiska centralbyrån visar att storleken på barngrupperna ökar och det blir fler och fler barn per pedagog. ”Förskolan är helt klart en miljö med för mycket ljud, både för personal och barn. Trötthet, ljudkänslighet och oroande höga stressnivåer har upptäckts hos personalen”(www.arbetsmiljöforskning.se 2011). Forskning visar att musik, och allt som förknippas med musik som sång, dans, rytmik och rörelse, är viktigt för att främja barns utveckling, samt för barns välmående och utveckling. ”Musiken är inte grädden på moset, musiken är jästen i degen” (Blom citerad i Gottberg, 2009 sid 7). Detta citat understryker att musik i förskolan är viktigt för barns utveckling av kunskaper och färdigheter.

Det finns många exempel på hur pedagoger använder sig av sång och musik i förskolan. På många avdelningar ingår musik som en del av en samling, ofta morgonsamlingen. Här är namnsånger ett vanligt inslag. Musik kan användas som ett verktyg för att utveckla andra kunskaper inom områden som språk eller matematik, till exempel genom räkningsånger och rimsånger. Att spela lugn musik då barnen ska sova eller vila är också enligt min erfarenhet vanligt förekommande. Forskning visar att i vår kultur anses musiken av många pedagoger vara ett avskilt fenomen som är skilt från vardagen, som något vi använder oss av vid olika tillfällen på speciella platser. Något som är viktigt att komma ihåg är musikens egenvärde. Musiken kan hos alla barn skapa en stark impuls av att vilja röra på sig, att vilja ta del av musiken genom hela kroppen. Musiken har också en förmåga att beroende av på vilket sätt och i vilken situation den används i skapa känslor av till exempel glädje, tröst, välmående och kärlek.

Björkvold (1991) säger ”att man i många afrikanska språk saknar ett speciellt ord för höra/lyssna” (Björkvold, 1991 sid. 58). Orsaken till detta är enligt Björkvold att musiken i dessa kulturer innefattar så många fler begrepp. De dansar, sjunger, trummar, lyssnar, ser, ”förstår via, respekterar och efterlever” (Björkvold, 1991 sid. 58). Dessa egenskaper känns igen från barns begreppsuppfattning, begrepp som barn använder sig av för att interagera med sin omvärld. I vissa afrikanska språk och kulturer, till exempel i Swahili, tecknas ofta inte musiken ner för att spelas om och om igen på samma sätt. ”Detta utgör grunden till att fantasi och hågkomst blir viktiga egenskaper i skapande konst. Och varje gång musikern spelar tonerna på nytt, blir tonströmmens riktning och intensitet annorlunda (Björkvold, 1991 sid. 62). Ordet för

musik på Swahili är ”Ngoma”. Den ”primära betydelsen är trumma, dans och fest, alltsammans något som har med musik att göra” (Nielsen, 1985, s.35. i (Björkvold, 1991 sid. 62).

Det finns också ett ord som heter Sikia (Swahili). Det har följande betydelse i en engelsk ordbok:

“v. (1) hear; (2) pay attention to, notice, understand, perceive: (3) heed, obey. Mostly of the senses of hearing, but also of other senses except taste. (Johnson, 1971, s.429, sp.2) i (Björkvold, 1991 sid. 58)”.

Sikia beskriver alltså en helhetsupplevelse där musik är något som är integrerat i vardagen och i samhället, där alla sinnen används för att skapa en helhetsupplevelse som inte går att fragmentisera eller dela upp. Detta ord för helhetsupplevelsen finns inte i det svenska språket. Om vi ser på andra språk, som kinesiskan, språken i Kamerun och Nigeria samt på Samoa ser vi även där att det finns ett ord som är en helhetsbetäckning där element som sång, dans, spel och trumma återfinns.

1.2 Bakgrund

Aktuell forskning visar att Svenska elever i årskurs fyra och åtta uppvisar sämre resultat i skolarbetet inom områdena matematik, naturvetenskap, problemlösning och läsförståelse. Det visas i en Pisa-undersökning (2009). I naturvetenskap presterar de svenska eleverna för första gången under OECD-snittet. Och i matematik ligger eleverna på en genomsnittlig nivå, efter att i den förrförra Pisaundersökningen 2003 legat över det internationella snittet. Utbildningsminister Jan Björklund säger att det behövs mer lärarledda teoretiska lektionstimmar i skolans tidiga årskurser, framför allt inom matematik, för att svenska elever ska komma upp i samma kunskapsnivå som till exempel Finland, som enligt undersökningen toppar statistiken. Inte någon gång har han nämnt att det behövs fler timmar inom de estetiska ämnena. Detta påstående gör mig upprörd. Eller rättare sagt, bristen på insikten av de estetiska ämnenas betydelse gör mig upprörd. Det finns mycket forskning som visar på att de estetiska ämnena har stor betydelse för att barn ska utveckla sina kunskaper och färdigheter inom de teoretiska ämnena. ”Det är klart belagt att det som språkvätare kallar fonologisk medvetenhet, alltså vår känsla för talspråkets ljud, rytm och form, har stor betydelse för senare läs och skrivutveckling. Det är också klart belagt att dessa förmågor med gott resultat kan stimuleras med musikaliska aktiviteter” (Jederlund 2011 sid 13). I mitt examensarbete vill jag påvisa att ett medvetet bruk av de estetiska ämnena redan i förskolan, med särskilt fokus på musik, är viktigt för att utveckla kunskaper även inom de teoretiska ämnena. Detta ges även stöd till i

förskolans läroplan (Lpfö 98/10). Där står att genom ett medvetet bruk av de estetiska ämnena i förskolan, som musik, går det att öka barns kunskaper inom de teoretiska ämnena. ”Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utvecklande och lärande” (Lpfö98/10 sid 7). Ett annat skäl till att jag valt att undersöka hur musik används på förskolor är att jag efter många års erfarenhet av svenska förskolor ofta mött en musikundervisning som bygger på att barn, oavsett ålder, förväntas sitta stilla på golvet och sjunga sånger. Om barn gör ansatser till spontandans eller överdrivna rörelser kan det hända att pedagoger avbryter sången/aktiviteten och ger barnet en tillsägelse. Min uppfattning är att många gånger då pedagoger använder sig av musik i förskolan är musikstunderna ofta så fulla av regler, tillsägelser och olust att det förtar glädjen i musiken. Det är helt emot barns natur att ta till sig musik på detta sätt. I all modern forskning inom området hänger musik och barns rörelser ihop som en helhet. Barn kan få svårt att få en positiv bild av musik i förskolan om de förväntas att sitta stilla och ta del av musiken. Att arbeta med musik i förskolan är inte bara att sätta barnen i en ring och tro att de stillasittande ska sjunga allt man ber dem om. Det krävs stor kompetens om barn och musik för att genomföra en bra musiksamling i förskolan. Med en ökad kunskap om hur barn tar till sig musik går det att utveckla musikundervisningen, vilket i förlängningen kan ge barnen ökade kunskaper även inom de teoretiska ämnena.

1.3 Syfte

Forskning och egen erfarenhet visar att många pedagoger ofta sjunger och spelar med barnen i förskolan. Syftet med denna uppsats är att undersöka hur pedagogerna i de utvalda förskolorna organiserar och genomför musikalisk verksamhet i förskolan. Jag vill även undersöka vilka egenskaper barn kan utveckla med hjälp av musik.

2 Forskningsbakgrund och litteraturgenomgång

Jag har valt att presentera litteraturgenomgången utifrån fyra områden. Dessa områden utgör enligt mig fyra viktiga hörnstenar i mötet mellan vuxna och barn i mötet med musik. Vart och ett av områdena är nödvändigt att aktivt förhålla sig till för att skapa bra sång och musiksamlingar för barn. De fyra områdena är i tur och ordning:

Pedagogens engagemang

Pedagogens förhållningssätt

Utveckling och lärande

Musik ur barns perspektiv.

Jag har även lagt till ett femte område som jag valt att kalla *mer forskning*. Här står om sådant som kan vara bra att veta då man ska använda sig av musik i förskolan, men också intressanta fakta om till exempel vilken sorts instrument som är bäst att arbeta med bland barnen, eller varför vi i vår kultur inte i lika stor utsträckning tar del av musiken med hela kroppen som en del andra kulturer. Dessa fakta kan vara bra att veta för alla pedagoger som använder sig av musik i förskolan.

2.1 Pedagogens engagemang

Pedagogens engagemang är enligt min uppfattning intressant ur perspektivet att pedagogers engagemang betonas som en central utgångspunkt för att bedriva musik bland barn. Vald litteratur i detta stycke belyser vikten av ledarens personliga engagemang för att skapa en god stämning och för att uppnå goda resultat i barngrupper. Jederlund (2011) beskriver en studie som forskare har gjort i London under tre års tid. Studien visade att barn i en klass som hade en entusiastisk lärare som bemötte dem med förväntningar och utmaningar i sång visade på en tydlig och markant utveckling. I klassen gick det att se att alla barnen, relativt sin egen förmåga, utvecklades väsentligt hela tiden. I jämförelse med en referensskola, där kvalitén på musikundervisningen inte höll samma nivå och där förväntningarna var låga, uteblev motsvarande utveckling. En viktig förutsättning för att skapa en lyckad musikstund är enligt Jederlund att barnet upplever musiken i förskolan som meningsfull, och att det finns ett samspel mellan barnet själv och omgivningen. ”Barn känner direkt skillnad mellan en arrangerad pedagogisk situation som blir slentrianmässig, och en musikalisk situation skapad av någon med ett personligt engagemang i musiken (Jederlund 2011 s.154). Enligt Granberg (1994) beskrivs ledarens engagemang i en musikstund som oerhört viktig. Hon anser att det inte spelar någon roll om ledaren har planerat och förberett musikstunden om engagemanget saknas. Då får man inte barnen med sig. ”Musikens funktion är att stödja barnens rörelser. Vid val av musik är det viktigaste att ledaren själv tycker om den musik som används” (Granberg 1994 sid 37). Björkvold (1998) menar att det inte går att blidka barnen med publikfriari. Hon menar att det är viktigt att inte förställa sig på ett onaturligt sätt inför barn, utan att utifrån sina egna kunskaper och förmågor utgå från det man själv kan. Om läraren i en lärarledd situation verkar oengagerad och inte tror på det hon gör kan det vara svårt att vinna barns

uppmärksamhet och förtroende för aktiviteten. Läraren måste visa ett stort engagemang. Genom ett personligt och engagerat arbetssätt går det att beröra och belysa olika delar i utbildningen. Björkvolds påstående gäller med allra största sannolikhet även i förskolan. Det är viktigt att pedagogen deltar i aktiviteter som musikstunder och sångsamlingar med fullt engagemang. Annars är det svårt att få barnen engagerade och intresserade.

Något jag vill belysa som viktigt är att aldrig tvinga barn till ett aktivt deltagande inom musik. Detta för att all form av tvång riskerar att förstöra barnets glädje och intresse, inte bara på kort sikt utan även in i vuxenlivet. Musik i förskolan bygger på glädje och lustfyllda möten. Forskning visar att det finns olika sätt för barn att delta i en musiksamling. Även till synes tysta barn som inte sjunger med deltar ändå genom att observera pedagogen, kompisarna, rörelserna och texterna. Dessa barn beskrivs i litteraturen som passiva deltagarna. Därför är det viktigt att samtliga pedagoger som deltar i en sångsamling alla aktivt deltar, då pedagogernas engagemang har stor betydelse för barnens upplevelse av sångsamlingen, samt att man som pedagog inte talar på barnen att de måste vara med och sjunga bara för att de sitter med i ringen. Uddholm (1993) säger att det är fel att tvinga någon till ett aktivt deltagande, då det kan ge en lika stor upplevelse att sitta bredvid och iaktta. Detta gäller för barnen, men inte för de pedagoger som är med i sångstunden utan att leda den. Samtliga pedagoger måste vara aktiva under samlingen, eftersom de annars som förebilder sänder ut fel budskap.

Olika försök med utvidgad musikundervisning har gjorts i bland annat Ungern, Österrike, Schweiz och Tyskland. Detta har haft goda effekter, inte bara inom musikområdet utan även på övrig undervisning. Studierna säger däremot inte mycket om vad i musikundervisningen som påverkar resultatet. ”Den mest troliga orsaken handlar om hur musikundervisningen ser ut. Om det är engagerade eller oengagerade pedagoger har större betydelse än musikundervisningens faktiska innehåll” (Jederlund 2011 s.183). Ernst Weber (citerad i Björkevold 1991) har granskat en rad av dessa studier och påvisar förbättringar i barnens koncentrationsförmåga, kreativitet, tankeförmåga, inlärningsmotivation, gruppkänsla, generell personlighetsutveckling, ökad känslomässig stabilitet och ett rikare känsloliv (Jederlund 2011 s.184).

Forskningsbakgrunden ovan berör pedagogernas personliga engagemang. Jag anser liksom presenterad forskning att pedagogens roll är mycket viktig och inte får underskattas. Attityder från pedagoger som att det spelar väl ingen roll på vilket sätt och hur engagerat vi sjunger, barnen hänger väl med och har roligt ändå, anser jag är direkt felaktiga och ett tecken på okunskap om pedagogens betydelse för barnens utveckling. Även samtal pedagoger emellan som stör sångsamlingen är direkt olämpligt i dessa sammanhang.

2.2 Pedagogers förhållningssätt

Begreppet förhållningssätt syftar i detta avsnitt på den enskilde pedagogens förhållningssätt till ämnet musik i förhållande till sina egna kunskaper och förutsättningar. Att leda en sångsamling innebär att pedagogen måste utgå från sina starka sidor för att skapa en god lärmiljö. Utför pedagogen en samling med övertygelse, inlevelse och engagemang finns det goda förutsättningar för att bedriva musik med barnen, även om ens personliga kunskaper inom musik inte är särskilt stora. Något som jag uppmärksammat genom egen erfarenhet av att arbeta i förskola är att många pedagoger känner stor osäkerhet inför att leda barn i sång och musik. De menar att de själva inte är bra på att sjunga eller spela instrument, och att det därför upplevs svårt att leda en sångsamling med barn. Sundin (1995) menar att pedagoger ofta känner stark osäkerhet kring musik, och att denna osäkerhet, som tycks vara vanligt förekommande både inom förskolan och i skolans lägre årskurser, tycks vara mycket vanlig i Sverige. Pedagogernas osäkerhet kan leda till att barnen inte ges möjlighet att uppleva musik i förskolan på ett lustfyllt sätt. Pedagoger kan ha uppfattningen att det är bättre att musikfostran överläts åt experter, ”något som i praktiken innebär att majoriteten av barn försummas eftersom experterna sällan ägnar sig åt mindre barn” (Sundin 1995 sid 27). Begreppet experter syftar troligen i detta exempel på musiklärare eller lärare på kommunala musikskolan, alltså musikutbildade lärare som har musiken som sitt specialområde.

Det är viktigt att pedagogen litar till sina egna kunskaper och erfarenheter. Enligt min uppfattning är pedagogens viktigaste uppgift vad gäller musik bland barn att ha förmåga att ge varje barn lika möjligheter att utveckla sitt musikaliska intresse. Forskare, bland annat Uddholm (1993), anser att man inte behöver vara någon expert inom musik för att använda musik i förskolan. Han menar att genom att försöka utifrån sina egna idéer och möjligheter kan man komma långt om man gör det tillsammans med barn. ”Alla pedagoger kan målmedvetet använda sig av musik i sitt arbete. Även om du upplever dig som en kraxande kråka, inte vet vad som är upp och ner på ett piano och alltid trampar din danspartner på fötterna, har du ändå alla förutsättningar att arbeta med musik. Men det krävs att du brukar det du kan, och inte uppgivet sätter dig ner och grubblar på allt det du inte kan” Uddholm (1993 sid 52). Ovanstående citat är enligt min åsikt viktigt att förhålla sig till i mötet med musik i förskolan. Forskning visar att bilden av att endast ett fåtal människor är musikaliska är ett synsätt som är förlegat och inte stämmer. Det är istället vilka erfarenheter och möjligheter som barn erbjuds under barndomen som lägger grunden till hur kompetent man blir inom musik, inte genetiskt.

Pedagoger har berättat för mig att det kan kännas svårt att inför kolleger använda sig av musik i barngrupp om de inte känner sig säkra. Det finns en osäkerhet hos pedagoger som mer handlar om att pedagoger känner obehag att sjunga och spela inför kolleger och föräldrar än att göra det tillsammans med barn. Jag har hört pedagoger som berättat att de inte vill leda eller ta del av sångsamlingar med andra avdelningar för att de inte vill visa hur dåliga de är på att sjunga. De uttrycker en önskan om att helst få vara ensamma med en liten grupp barn och eventuellt avdelningens övriga pedagoger för att känna sig bekväma i situationen. Jederlund (2011) anser att det inte finns någon anledning att begränsa sig för mycket eller att vara rädd för att göra fel. ”Det har hävdats att det skulle kunna vara skadligt för barns röster att sjunga i för låga tonarter”. Det finns ”personer som säger sig ha slutat att sjunga med barn för att de är rädda för att begå något alvarligt fel. Detta är beklagligt. Forskning som visar att barns röster kan skadas av sången i förskolan har inget som helst vetenskapligt stöd”. Däremot ”kan det ibland vara bra att sjunga lite högre än vanligt när man sjunger med små barn” (Jederlund 2011 sid.132-133). Detta för att det kan underlätta för barn att sjunga tillsammans. ”Får de höra och sjunga sånger i sitt eget tonläge kan de lättare succesivt utveckla sitt röstomfång” (Sundin 1995 citerad i Jederlund sid 133).

Hammarshøj (1997) hänvisar till forskning som visar att då små barn spelar på instrument har vuxna en tendens att lyssna med ”vuxenöron”, alltså efter någon form av mönster eller melodi som kanske aldrig riktigt kommer. Det är därför viktigt att inte kritisera, korrigera eller försöka stoppa barnen i deras musicerande. Hammarshøj (1997) säger att då finns det risk att barn kan komma att skämmas över sin prestation och börja tvivla på om det över huvud taget duger till att ha med musik att göra. Ett eget exempel ur verksamheten är då barn ombeds att klappa eller spela sitt namn på en trumma, och antalet stavelser i barnets namn ska överensstämja med antalet slag. Här måste pedagogen i sin strävan att få barnet att spela rätt antal slag låta bli att kommenterar barnens slag då de spelar ”fel” som något negativt, vilket kan leda till att barnen upplever att de har gjort fel. Det är bättre anser jag att istället själv klappa eller slå namnet med rätt antal stavelser utan att kommentera det. På så sätt får barnen höra det rätta antalet stavelser utan pekpinnar. Granberg (1994) beskriver att målet med småbarnsrytmik inte är att lära barnen speciella egenskaper inom musik, som musikaliska grunder, att sjunga rent eller att hålla takten. ”Däremot kan barnen genom rytmikövningar fysiskt få uppleva rytm och puls samt glädjen i att sjunga och dansa. De får uppleva sin egen kropps möjligheter och begränsningar” (Granberg 1994 sid 20). Sörenson (2001) säger att det är viktigt att ha kunskap om att barn endast är intresserade av att skapa en massa ljud och att de inte har för avsikt att skapa mening eller melodi. Sörenson säger även att vi ständigt underskattar små barn, vilket har att göra med deras

begränsade förmåga att kommunicera verbalt. Följande citat beskriver Sörenssons påstående på ett bra sätt. ”Vi förväntar oss att de ska reagera i proportioner som överensstämmer med deras fysiska litenhet. Men små barn har stora känslor och stark vilja. De tycker om att spela musik på stora instrument och måla starka färger med hela kroppen” (Sörenson 2001 sid 8).

2.3 Utveckling och lärande

I följande avsnitt vill jag framhålla musikens betydelse i relation till barns förmåga att utveckla sina kunskaper och förmågor inom olika områden. En ny undersökning från lärarnas riksförbund (2013) som presenterades i en artikel i Helsingborgs dagblad 2013-04-13 visar att musiklärare i Sverige inte får tillräckligt med förutsättningar för att bedriva musikverksamhet. Detta påverkar enligt Metta Fjelkner, ordförande för Lärarnas riksförbund, elevernas intresse för vidare studier och kunskaper. Hon menar att musikundervisningen måste ses som ett viktigt kunskapsämne, och inte endast som estetisk avkoppling. Det är också viktigt att förhålla sig till musik i relation till läroplanen. I Lpfö 98/10 framhålls vikten av att använda olika uttrycksformer inom förskolan. De estetiska uttrycksformerna framhålls, och de innefattar bland annat sång, musik och rytmik. Läroplanens beskrivning av de estetiska ämnenas betydelse anser jag är intressant bland annat ur ett historiskt perspektiv, där musik har setts som något enbart estetiskt, som inte har med kunskapsinläring att göra. ”Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utvecklande och lärande” (Lpfö98/10 sid 7). Noterbart är att barnens lärande lyfts fram. Detta visar på ett tydligt förhållande mellan estetik och lärande. Forskning visar tydligt på sambandet mellan musik i olika former och förmågan att lära sig att läsa och skriva. Musik i förskolan kan stimulera barnens förmågor att uttrycka sig genom tal och skriftspråk. ”Det är klart belagt att det som språkvetare kallar fonologisk medvetenhet, alltså vår känsla för talspråkets ljud, rytm och form, har stor betydelse för senare läs och skrivutveckling. Det är också klart belagt att dessa förmågor med gott resultat kan stimuleras med musikaliska aktiviteter” (Jederlund 2011 sid 13). Noterbart här är begreppet ”senare läs och skrivutveckling”. Det går alltså inte att observera en okänd barngrupp eller att som ny pedagog i en barngrupp se detta genom en kortare tids observationer. Spår av musikens inverkan går endast att se om man följer ett barns aktiviteter över tid.

Shaw (1999) visar att barn i åldrarna tre till fyra år som under sex månader fått daglig undervisning i sång och pianospel hade utvecklat sin spatiala förmåga. Detta visades genom att de kunde lägga ett pussel som föreställde en kamel 34 % bättre än kontrollgrupperna som

endast fått sjunga, fått extra datorundervisning eller inte fått någon extra undervisning alls under motsvarande tid. Rauscher och Catterall (2008) sammanfattar ett 20-tal studier mellan 1998-2005, där resultaten genomgående visar att ”musikbarnen” i studierna har bättre resultat än barnen i kontrollgrupperna när det gäller uppgifter som kräver ”visuell-spatial” förmåga eller ”spatial-temporal” förmåga. (Jederlund 2011 s. 187)

Rörelsesånger är utmärkta medel för att utveckla barns språk. Barn i förskolan gör inte någon skillnad på musik och rörelse utan de upplevs av barn som en sammanhängande enhet. Musik upplevs av barn med både kropp och själ. Om barnen först uttrycker något med kroppen har de sedan lättare att sätta ord på det: ”Rytmiakens kombination av musik och rörelse utvecklar alltså hela barnet” (Granberg 1994 sid 37). Forskning visar att genom rörelsesånger finns goda möjligheter för barn att träna och utveckla olika egenskaper, kunskaper och förmågor. Några exempel på sådana är motorik, koordination, kroppsuppfattning, kroppskänedom och balans. Musik och rörelse hänger ihop för de små barnen, och tillsammans bildar de en helhet. Även sånger som inte innehåller rörelser kan sjungas med tecken som stöd, vilket med fördel kan användas för till exempel barn som deltar som passiva deltagare eller barn som har svårt att uttrycka sig verbalt. Jag har observerat barn som i sångsamlingar inte visat något större intresse av att delta eller att sjunga med, men gärna sjunger hela sånger med händerna genom tecken som stöd då möjligheten ges. Barnen ges möjlighet att uttrycka sången med rörelser, vilket ger en ny dimension till sången och ökar barnens möjligheter till kommunikation. Detta ges det även stöd till i en av mina intervjuer av en pedagog med erfarenhet av att använda tecken som stöd. Forskare anser att det är ett grundläggande behov och en mänsklig rättighet hos alla människor att kommunicera med sin omgivning för att kunna utvecklas och fungera. Att få detta behov tillfredställt är en mänsklig rättighet. Fagius (2007 sid 55) beskriver att sångförmågan inte utvecklas lika snabbt hos alla. Hon skriver om ”sångmisslyckanden”, alltså att det finns folk som i tidig ålder fått höra att de inte kan sjunga, och som därigenom låter bli att sjunga. Hon menar att antalet ”sångmisslyckanden” antagligen skulle minska radikalt om det fanns en större medvetenhet om hur sångförmågan utvecklas, vilket betraktas som normalt inom barns utveckling inom andra områden, till exempel läsning. Forskning visar även på att det finns ett samband mellan struktureringsförmågan och musikaliteten. Musikalitet är inte en speciell förmåga som endast ett fåtal har utan har samband med ”den allmänna intellektuella kapaciteten” (Lundström 1996 sid 56).

2.4 Musiken ur barns perspektiv

I följande avsnitt har jag valt att studera vad forskare skriver om musik i förskolan ur barns perspektiv. Forskningen beskriver vikten av att förstå hur barn möter musik, och att varje musikalisk aktivitet måste vara anpassad efter barnens nivå. Där står även om hur barn upplever musik, och att det är viktigt att förstå hur barns musikvärld ser ut. Som pedagog ska man vara medveten om att musik för barn endast är en del av en helhetsupplevelse som upplevs med hela kroppen. Hammershøj (1995) talar om begreppet ”grundslaget”, eller ”grundslagsförnimmelse”. Det innebär att redan då barnen är små slår de föremål mot golvet upprepande gånger i en regelbunden rytm. Kraften från det första slaget gör att armen studsar upp och sedan faller ner mot marken igen i ett mönster som upprepar sig. Hon menar att grundslagskänslan är ”en lika omistlig del av oss som förmågan att andas. Grundslagskänslan är kroppens motorkraft. Den är nödvändig, både när vi går och när vi kryper” (Hammershøj 1995 sid 97). Grundslaget kan också ha varierande takt och tempo. Lindgren, citerad i Jederlund (2011), säger att ”alla barn har ett personligt tempo som är viktigt att observera. Varje barn utgår primärt från sitt eget tempo. Hur barn använder sig av grundslaget anser jag är viktigt att förhålla sig till i arbetat med barn, särskilt bland de minsta barnen. Jag hävdar utifrån egen erfarenhet att varje dag säger pedagoger till barn som upprepande gånger slår föremål i golvet att de ska sluta med det, ofta med irritation i både blick och tonfall. Här måste det finnas kunskap om varför barn gör som de gör, och att istället för att försöka få barnen att sluta med sitt beteende kan de få något mjukare att slå på. Barns ljud tystas ofta ner av vuxna då det ofta uppfattas som skrämigt, störande och bullrigt. Barnens så kallade oljud är barnens eget sätt att göra musik. ”Deras första försök att göra musik. Det bör vi inte kväva” (Granberg 1994 sid 21). Att som pedagog använda sig av musik tillsammans med barn är enligt mig ett mycket stimulerande och utvecklande arbetssätt. Sörenson (2001) hävdar att det är naturligt att sjunga och spela för och med de minsta barnen. ”Vi nynnar och vaggar, vi sjunger och klappar rytmer, vi gör ramsor och fingerlekar”. Sörensen hävdar att ”musik är den konstform som barnen möter först i livet och som är knuten till starka känslorband” (Sörenson 2001 sid 95). Jag håller med om detta. Musik går att höra som foster tidigare än till exempel språket. Böhme (Lundin 2012) menar att musik har en betydande social funktion. Musiken kan stimulera olika känslor eller aktiviteter genom sin karaktär. Att förmedla känslor genom musik är ofta ett effektivt sätt att förmedla känslor på, men det går inte att säkert säga att mottagaren av musiken upplever samma känslor som den som skapar den. Detta har att göra med var och ens tidigare erfarenheter och relation till olika musik att göra.

Forskning visar att barn känner och begriper i helheter. Barn skiljer inte musik från rörelse, ljud och bild. ”Ljud och rörelse hänger intimt samman” (Granberg 1994 sid 24). Detta kan sannolikt förklara varför vi inte kan begära att små barn skall sitta stilla och sjunga, då de upplever musiken med hela kroppen. Detta är också innebörden av begreppet Sikia, som jag beskrivit ovan. Sången beskrivs av Björkvold som barnens gemensamma språkkod. ”Sången förmedlar känslor, kontakt och information vilket gör att sången får en identitetsmarkerande funktion. Genom sången kan barn känna tillhörighet till andra barn. Sången blir ett gemensamt musikaliskt modersmål” (Björkvold i Sundin 1995). Lundström (1996) beskriver hur samverkan mellan barn och vuxna bör ske i tre steg:

- 1 Spontan medverkan – när barnen deltar i musicerandet därför att det är roligt.
- 2 Yttre styrning – när en meningsfull aktivitet motiveras med en vuxens ledning.
- 3 Inre styrning, självstyrning – när barnen själva organiserar egna musikaliska aktiviteter enligt sådana inspirerande förebilder som de tidigare mött.

”Läraren kan även styra barnen på ett indirekt sätt genom att påverka deras motivation”.
(Lundström, 1996 sid 62).

Något som kan vara svårt i att leda barn i musik är att veta vilka sånger och vilken musik som är bäst att använda. Sundin skriver: ”Barns musik är idag inte längre Ekorrens satt i granen och Blinka lilla stjärna”. Samtidigt som barns musikhvärld har förändrats med åren har musikpedagogerna ”utgått från musiken som det absoluta och barnet som det föränderliga”, och att de traditionellt har värnat mer ”om traditionella musikaliska värden än om barnen”. (Sundin 1995 sid 28). Jag är övertygad om att de flesta pedagoger är väl medvetna om att barns musikaliska intressen till stor del går ihop med samtida populärkultur. Det visas till exempel genom pedagogers val av förinspelad musik vid aktiviteter där barn ska röra sig. Då väljs det ofta enligt min erfarenhet modern populärmusik eller slagermusik, då detta är musik som barn såväl som pedagoger känner igen och tycker om. Men då pedagoger aktivt ska sjunga och spela tillsammans med barn väljer de ofta sånger som de anser är lätta för barn att sjunga, sånger som har en hög acceptans i förskolan och som enligt förskolans kultur förväntas sjungas. Dessutom är många barnsånger enkelt och logiskt uppbyggda med tydlig struktur och enkla ackord, vilket gör sångerna lätta att ackompanjera till vid användandet av till exempel gitarr. Det gör att pedagoger känner en större säkerhet inför dessa sånger än för till exempel de senaste sångerna från melodifestivalen.

2.5 Mer forskning

I följande avsnitt har jag sammanställt forskning som jag finner intressant i mötet mellan barn och musik. Hammershøj menar att instrument som skramlar, som trianglar och instrument med metalliska och höga läten, är de instrument som pedagoger brukar tycka låter jobbigast, medan lägre ljud från träinstrument (marimbor) och skinn (trummor) är lättare att hantera. ”Skinnljud och träljud går in i kroppen, medan metalljud går in i huvudet, mellan öronen” (Hammershøj 1997 sid 46). Hon menar också att barnen blir mer högljudda och uppspelta av höga snabba klanger än de lägre jämnare ljuden. ”När barnen spelar på instrument som de lätt kan hantera, kan man se att deras kroppsrytm styr slagen i deras egen grundrytm” (Hammershøj 1997 sid 46). Jag är övertygad om att om alla som arbetar med barn hade varit medvetna om vilka instrument som går in i huvudet (som trianglar) respektive kroppen (som marimbor) hade bruket och val av instrument i förskolan förändrats. Hela synen på instrument i förskolan skulle kunna utvecklas från något som ofta upplevs som skrämigt och högljutt som kan ge huvudvärk till något stimulerande och behagligt.

Jederlund (2011) hänvisar till forskning som visar att pojkar och flickor har lika goda förutsättningar från början att sjunga. Däremot hänvisar Jederlund (2011) till undersökningar som visar att flickor är mer bekväma med att sjunga och ett större antal flickor än pojkar tycker om att sjunga. Jederlund (2011) menar att i vår kultur sjunger ofta flickor mer än pojkar, och att det är även en del av rådande värderingar på skolor och i familjer. Men det finns ingen forskning som visar på några avgörande fysiologiska skillnader mellan flickors och pojkars förutsättningar att sjunga. Något som forskningen däremot belyser är att musik kan vara ett bättre och lättare sätt att kommunicera genom än med talspråket. Adolfson (1990) menar att musik är en privilegierad konstart, som upplevs över alla språkgränser redan av de minsta barnen, medan däremot talspråket är mera komplicerat och ofta tar längre tid att utveckla. Jag anser att för att barn ska kunna utveckla sina förmågor att sjunga och musicera behövs det en tillåtande miljö, där sång och musik upplevs som något meningsfullt och naturligt. ”Att sjunga tillsammans, vare sig det är på allra enklaste sätt eller på hög konstnärlig nivå, förutsätter att sång får en självklar plats i samvaron mellan människor. Ett samhälle som ger rum för sång från de allra första sekunderna i livet, genom hela skoltiden och för alla åldrar resten av livet gör ett gott val” (Fagius 2007 sid 83). Gren och Nilsson (1994) säger att sång inte bara handlar om röster och toner. Det är även ett medel för kommunikation av känslor, text, rytm och rörelse. Det hjälper inte alltid att ha en perfekt sångröst om man som pedagog inte kan förmedla detta till barn.

Fagius (2007) hävdar att det är svårare i dag att vara ledare för en sångstund med barn än det var förr. Detta för att barn i dag i betydligt lägre ålder än förut får kännedom om musik. ”Barn får allt tidigare i livet mängder av musikaliska impulser som vi oftast inte har en aning om, inte har tid att ta del av” (Fagius 2007 sid 80). Hon skriver att det är viktigt att hitta deras lust och förstå vad de fångas av. Jag är kritisk till att Fagius anser att barn får kännedom om musik i lägre ålder än förut. Det har under många år varit känt att barn kan höra redan innan de föds. Föräldrar har i alla tider sjungit för sina barn, och barnmusik har funnits sedan lång tid tillbaka. Jag tror att Fagius syftar på populärmusik, alltså att barn i tidigare ålder än förut får samma musikaliska förebilder som vi vuxna har. Detta ställer i så fall större krav på pedagoger att anpassa musiken efter barnen, vilket jag tror att Fagius syftar på som svårt. Sundin (1995) beskriver att barn i dagens samhälle får ta del av kvantitativt mycket mer musik än tidigare, framförallt genom olika slag av högtalarmusik. Risken med det är att barn inte reagerar på ljud som finns i den direkta omgivningen i barnens vardag, som fågelsång eller trädens brus, vilket kan leda till att barnen genom det stora musikutbudet lär sig att inte lyssna. ”Den kanske viktigaste pedagogiska uppgiften blir därför att försöka skapa ett aktivt förhållande till den omgivande ljudvärlden” (Sundin 1995 sid 20).

2.6 Sammanfattning av litteraturen

Första delen av litteraturgenomgången som jag kallar för ”pedagogens engagemang” handlar mycket om förhållningssätt till musik, där pedagogens engagemang och kunskaper om hur barn utvecklas har stor betydelse. Den handlar om att skapa något som för barnen upplevs som meningsfullt och inspirerande. Som pedagog måste man kunna bjuda på sig själv utan att överdriva. Om pedagogen inte är fullt engagerad eller inte visar ett uppriktigt engagemang märker barnen det direkt, och kan tappa lusten och intresset. En bra musiksamling går inte att framtvunga, då det finns såväl aktiva som passiva sätt att ta del av musiken. Hur barn tar del av musik är individuellt och varierar från barn till barn. Det går inte att sätta en tvååring på golvet och tro att han ska sitta stilla och sjunga, då musik och rörelser upplevs i helheter för barn.

Jag beskriver också att musik i förskolan har goda effekter även på övrig undervisning. Detta har visats i undersökningar i ett flertal länder. Ernst Weber, citerad i Björkevold, 1991, har granskat en rad av dessa studier och påvisar förbättringar i barnens koncentrationsförmåga, kreativitet, tankeförmåga, inlärningsmotivation, gruppkänsla, generell personlighetsutveckling, ökad känslotabilitet och ett rikare känsloliv (Jederlund 2011). Varför den har haft goda effekter och på vilket sätt har inte gått att belägga, då undervisningen utformats olika i de olika länderna. Det som lyfts fram är pedagogernas engagemang snarare än det faktiska innehållet.

I del två, ”pedagogens förhållningssätt”, skriver jag mycket om att alla kan använda sig av musik i förskolan. Jag har även skrivit om att pedagoger inte måste vara experter (Sundin 1995) på musik för att genomföra en bra musiksamling i förskolan. Det viktiga är att ge barnen möjlighet att redan i de tidigaste åldrarna få ta del av musik på ett sätt som skapar glädje och utveckling. Musikundervisningen på förskolan kan vara en del barns enda kontakt med musik. Då är det viktigt att inte skjuta musikundervisningen på framtiden åt experter, som musiklejare och lärare på musikskolan, som oftast inte arbetar med så små barn. Det gäller att vara lyhörd för barnens musikaliska värld och anpassa innehållet efter barnen och inte tvärtom.

I delen som handlar om ”utveckling och lärande” har jag bland annat beskrivit vilken nytta man kan ha av musik för att utveckla andra egenskaper och kunskaper. Ett stort antal egenskaper stimuleras genom musiken, vilket ökar barnens möjligheter att införskaffa kunskap. Rörelsesånger beskrivs som något mycket viktigt för att träna exempelvis motorik, koordination och kroppsuppfattning. Jag beskriver också hur forskare menar att musikalitet och sångförmågan inte utvecklas lika fort hos alla barn, utan det är en individuell process, liksom vid till exempel läsning. Fagius beskriver att om alla pedagoger hade varit medvetna om detta tror jag inte att vi hade talat så mycket om vem som sjunger fint eller falskt, vilket skulle ge positiva egenskaper för samtliga barn.

”Musik ur barnets perspektiv” handlar om hur barn upplever musik. Musiken beskrivs som något naturligt i barnens vardag (grundslaget), där barnen lyssnar på och upplever musik, rytmik, och dans med hela kroppen och alla sina sinnen. Det beskrivs tydligt i litteraturen att det inte alls är naturligt eller utvecklande för barn att sitta stilla då de sjunger. Barn känner och begriper i helheter, där ljud och rörelse är en enhet. De gör ingen skillnad på musik och rörelse. Detta är ett tydligt exempel på det Swahiliska begreppet Sikia, där musiken är en helhetsupplevelse i vardagen.

I sista delen, mer forskning, redovisar jag en del intressanta fakta, i huvudsak ur ett vuxenperspektiv. Jag vill uppmärksamma det som Hammarshöj (1997) skriver om ljud. Hon skriver att ”skinnljud och träljud går in i kroppen, medan metalljud går in i huvudet, mellan öronen”. Detta gäller självklart både barn och vuxna. Med en ökad kunskap om detta kan vi med ganska enkla metoder skapa och använda oss av rätt sorts instrument för att skapa en så behaglig arbetsmiljö som möjligt utan att göra avkall på den musikaliska kvaliteten.

2.7 Problemprecisering

Jag kommer att presentera denna uppsats utifrån två övergripande frågeställningar.

1. Hur ska barnen kunna erbjudas en musikaliskt stimulerande miljö?
2. Vilka egenskaper och förmågor kan barn utveckla med hjälp av musik?

3 Empirisk undersökning

3.1 Metod

Då jag valt att undersöka hur musik används i olika förskolor bestämde jag att bästa sättet att undersöka det var att fråga de som arbetar där, nämligen pedagoger. För att få svar på hur musik används i förskolan har jag valt att använda mig av en kvantitativ metod, nämligen ett frågeformulär avsett för pedagoger att besvara (bilaga 1). Att jag valt det är för att jag anser att det är en bra metod för att få kunskap om hur det går till på ett flertal avdelningar i förskolan. Ett frågeformulär kännetecknas enligt Denscombe (1998) av att det är utformat för att samla in information som sedan går att använda som data för analys. Frågeformuläret ska även bestå av en serie nedtecknade frågor. Detta för att alla som besvarar frågeformuläret ska läsa en identisk uppsättning frågor. Denscombe (1998) menar att kvantitativa metoder ofta förknippas med studier och analyser i stor skala, och att resultatet ofta är mer pålitligt ju fler som deltar i undersökningen, samt att det även ger bättre möjligheter att dra övergripande slutsatser av resultaten. Bjurwill (2001) menar att det är viktigt att redovisa bortfall av svar. Han skiljer på internt bortfall, där de svarande har låtit bli att svara på frågor, och externt bortfall, vilket betyder att man inte har fått in alla enkäterna som delades ut. Om det interna eller det externa bortfallet är mer än cirka 20 % ska svaren från den frågan inte redovisas i slutredovisningen. I frågeformuläret hade jag flera frågor med färdiga svarsalternativ att välja på. Jag hade också frågor där informanterna ombads att svara med egna ord. Denscombe (1998) beskriver att den kvantitativa forskningen ofta har en struktur som är bestämd innan studien påbörjas. Då verksamheten skiljer sig åt beroende på kommun, ort, förskola och avdelning anser jag att det är av stor vikt att få svar från avdelningar med en viss geografisk spridning. Detta har jag lyckats åstadkomma. Jag gav de svarande avdelningarna två veckor på sig att besvara frågeformuläret. Jag delade ut frågeformuläret tillsammans med ett informationsbrev (bilaga 3).

I det informerade jag om syftet med undersökningen samt frågeformulärets upplägg. Efter att ha sammanställt svaren från frågeformuläret har jag särskilt intresserat mig för fråga nummer nio i sammanställningen, nämligen bruket av rörelsesånger. I sammanställningen av frågeformulären hade samtliga svarande avdelningar uppgett att de använder rörelsesånger en gång varje vecka eller oftare. Därför bestämde jag mig för att fördjupa mina studier inom denna fråga för att få svar på vilka egenskaper och förmågor barn kan utveckla. Jag ville även undersöka hur pedagoger i förskolan gör för att skapa goda förutsättningar för att bedriva musik i förskolan. För att få svar på detta har jag valt att genomföra kvalitativa intervjuer (Trost 2010). Det som kännetecknar kvalitativa intervjuer är enligt Denscombe (1998) att det finns ett samtycke från den som ska intervjuas att delta, att den intervjuades ord protokollförs och dokumenteras samt att det är forskaren som bestämmer dagordningen för diskussionen. Denscombe menar också att intervjuer är bra att använda då man vill ha svar på människors åsikter, uppfattningar och erfarenheter. ”Kvalitativa intervjuer har så gott som alltid en låg grad av strukturering, dvs. frågorna som intervjuaren ställer ger utrymme för intervjupersonen att svara med egna ord” (Patel, Davidsson 2011). Jag har valt att intervjuva några utvalda pedagoger om bland annat hur de ser på användandet av rörelsesånger och dess betydelse för barns utveckling i förhållande till sina egna erfarenheter och kunskaper. I sammanställningen av frågeformuläret visade resultaten att det var tre avdelningar som skrev att de använder tecken som stöd. En pedagog från en av dessa avdelningar har varit med och besvarat mina frågor. Hon har dessutom tidigare gjort observationer av hur barn använder tecken som stöd och hur detta kan stimulera barns språkutveckling. Jag har ställt frågor där pedagogerna ges stora möjligheter att utveckla sina tankar och kommentarer. Det gör att vid bearbetningen finns det ett rikt material där det går att finna många intressanta svar (Trost 2010). Intervjufrågorna presenteras i bilaga fyra. Jag antecknade direkt på dator vad pedagogen sa, vilket gjorde att eventuella felskrivningar lätt kunde åtgärdas. Pedagogerna fick efter varje fråga se vad jag skrivit och kunde på så sätt kontrollera så att det blev rätt. På så sätt säkerställdes att allt som pedagogen ville ha med blev nerskrivet.

3.2 Urval

Angående frågeformuläret redovisas samtliga frågor avdelningsvis, eftersom jag utgår från att alla som arbetar på en avdelning har samma svar på frågor som till exempel om barnen har tillgång till instrument eller om någon personal spelar något instrument. Jag utgick även från att det skulle bli mindre bortfall om pedagogerna fick svara på och lämna in frågeformuläret avdelningsvis. För att det ska vara lättare att läsa diagrammen har en del ensamsvar där många svarsalternativ angivits slagits ihop under kategorierna övrigt eller annat. Vad gäller

intervjuerna har jag valt att intervjua pedagoger från fyra olika förskolor i nordvästra Skåne som alla aktivt arbetar med musik eller rörelse i olika former. Dessa förskollärare arbetar på någon av avdelningarna som deltog i frågeformuläret. Dock är det ingen av de intervjuade pedagogerna som arbetar på samma avdelning som någon av de andra som deltar i intervjun. Samtliga svarande är förskollärare som arbetat inom yrket mellan 15 och 35 år. Tre av dem är kvinnor, en är man. En av förskollärarna arbetar i utegrupp och en annan har vidareutbildat sig till ateljérista.

3.3 Etiskt övervägande

Frågorna i frågeformuläret besvarades anonymt. Jag redovisar endast i vilka områden svaren kommer ifrån (se bilaga 2). Jag informerade pedagogerna om att syftet med frågeformuläret var att som en del av ett examensarbete vid högskolan i Kristianstad undersöka hur det går till då de använder sig av musik, samt att det var frivilligt att delta i undersökningen. De inlämnade svaren förvaras på ett säkert sätt, vilket innebär att uppgifter om de svarande inte kommer att lämnas ut till obehöriga. Trost (2010) skriver att alla dokument och ljudfiler ska förvaras så att ingen obehörig får tillgång till dem. Svaren kommer endast att användas i denna undersökning och inte till något annat. Uppgifter av, från och om enskilda personer får endast användas för forskningens ändamål (Vetenskapsrådet, 2011), och efter att undersökningen är avslutad kommer svaren att förstöras. Enligt Vetenskapsrådets forskningsprinciper inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning (2002) finns det fyra huvudkrav för att skydda individen. Det första är *informationskravet*, vilket innebär att de inblandade i studien har fått information om studiens syfte, samt att jag som forskare informerar om hur jag kommer att dokumentera deras information. Det andra huvudkravet är *samtyckeskravet*. Det innebär att deltagarna själva bestämmer över om och i vilken utsträckning de vill delta i studien. De kan välja att avbryta sin medverkan när de vill. Det tredje huvudkravet är *konfidentialitetskravet*. Det innebär att jag som forskare ska skydda uppgiftslämnarens identitet och plats. Uppgifter om detta får inte lämnas ut till obehöriga. Det fjärde och sista kravet är *nyttjandekravet*, vilket innebär att det insamlade materialet inte får användas till något annat än till forskningsändamålet och får inte heller nyttjas i andra syften. Dessa fyra huvudkrav ska vara uppfyllda för att undersökningen ska anses vara korrekt genomförd. Genom mitt tillvägagångssätt och genomförande som jag beskrivit ovan anser jag att dessa fyra huvudkrav är uppfyllda.

3.4 Resultatredovisning

Här följer resultatredovisningen. Här redovisas information om de svarande, undersökningens tillvägagångssätt samt under vilken period undersökningen skedde. Det höga antalet pedagoger

i förhållande till antalet avdelningar har att göra med att några arbetslag fungerade som dubbla arbetslag, där sex eller fler pedagoger formellt arbetar på samma avdelning. I samtliga frågor är jag intresserad av att få ”faktisk information” (Denscombe 1998). Därför är frågorna ställda så att det inte finns möjlighet för informanterna att svara med egna värderingar. Frågorna sex, åtta, nio och tio har fått många svar. Detta för att jag inte angivit hur många svarsalternativ informanterna skulle fylla i. I de fall där informanterna fyllt i många svarsalternativ presenterar jag de vanligaste svaren utförligt, samt resten under punkten övrigt. En utförlig redovisning över samtliga svar har jag sammanställt i bilaga 2. Min beskrivning av frågornas utformning gäller endast redovisningen i avsnitt 3.4. I detta avsnitt har jag slagit ihop följdfråga 6 med frågan fem som en följdfråga och frågorna åtta och nio har jag gjort som följdfrågor till fråga sju, som i redovisningen därför har blivit fråga sex. Därför stämmer inte frågornas ordning i 3.4 med beskrivningen av frågornas utformning, då antalet redovisade frågor reviderats till tio. En utförlig redovisning av frågeformulärets råmaterial redovisas i sin helhet i bilaga två. Där går det även att se att frågorna 1, 2, 3, 4 och 9 är utformade så att jag har skrivit färdiga svarsalternativ som pedagogerna ombads att fylla i. Att jag gjort så är för att det ska vara lättare för de informanterna att fylla i frågeformuläret. Svarsalternativen har jag valt ut utifrån min uppfattning om att dessa svarsalternativ är de vanligaste tillvägagångssätten i förskolan. Vid varje fråga finns även ett svarsalternativ som heter annat eller kommentar. Frågorna 5 och 7 är ja och nej frågor. Frågorna 6, 8 och nio är kommentarer till ja och nej frågorna. Frågorna 10-13 är utformade så att de svarande fritt får svara på dem.

3.4.1 Sammanställning av frågeformulären

Antal utdelade enkäter: 29

Antalet besvarade enkäter: 25

Två avdelningar hade glömt bort att svara på enkäten. Två avdelningar sa att de inte hade haft tid att fylla i den.

Antal pedagoger på avdelningarna: 105

Kvinnor: 103

Män: 2

Personalens utbildningsnivå:

Förskollärare: 55

Barnskötare: 35

Outbildade: 2

Elevassistent: 1

Lärare, 2

Montesorilärare, 2

Fritidspedagog: 2

Ej namngivet: 6

Pedagogernas åldersgrupp: 18-30 år: 21

31-40 år: 32

41-50 år: 20

51-65: 32

Undersökningens period: 12-11-17 till 12-12-03

Alla barn i undersökningen är ett till fem år.

Undersökningens geografiska område: Fyra orter från tre kommuner i västra och norra Skåne.

Alla svar redovisas i antal svarande per svarsalternativ.

Placering av barnen

Den första frågan som ställdes till informanterna löd: Hur går det till då barnen skall placeras ut vid musiksamling?

Denna fråga är enligt mig viktig då placeringen av barnen direkt eller indirekt kan påverka i vilken utsträckning de barnen ges möjlighet att ta del av musiksamlingen.

1 Barnen väljer plats själv

2 Pedagogen placerar ut barnen

3 Barnen har fasta platser

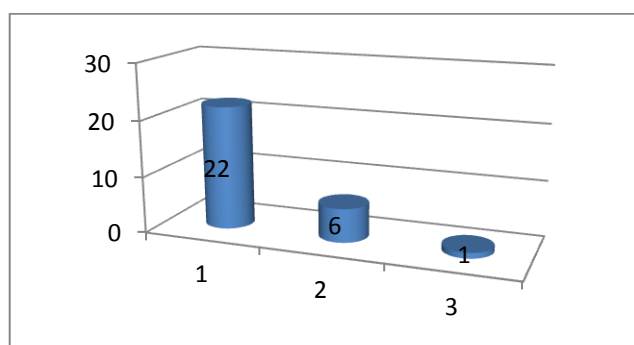

Fig 1

n=29 Antal svarande avdelningar: 25

Frågan ställdes till de förskollärare som ingick i undersökningen om hur det går till vid placeringen av barn inför en musiksamling. Att svarsantalet är högre än antalet frågeformulär beror på att några avdelningar har skrivit fler än ett alternativ. Här ser vi tydligt att mer än tre av fyra avdelningar låter barnen välja plats själva.

Val av sång

Den andra frågan som ställdes till informanterna löd: Hur går det till då ni väljer sånger?

1 Pedagoger väljer sång

2 Barnen får önska sång

3 Sångkort/sångpåsar

4 Annat sätt 6

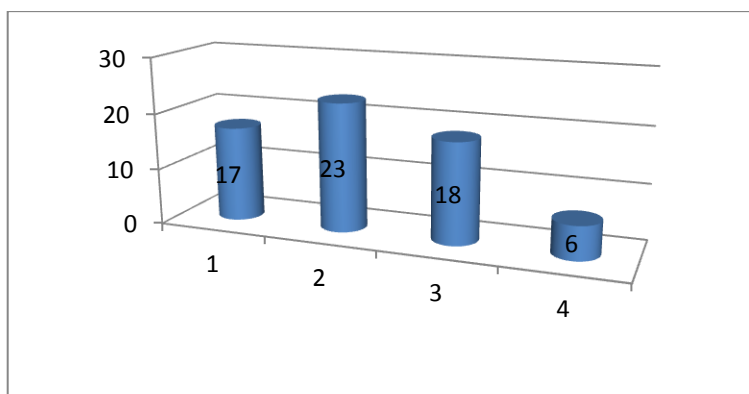

Fig 2

n=64 Antal svarande avdelningar: 25

Denna fråga har jag valt att använda då just valet av sång är en central del i en sångsamling. Det är också av intresse att undersöka om och i vilken utsträckning barnen är delaktiga i valet. Många avdelningar har fyllt i mer än ett svarsalternativ, vilket förklarar att antalet svar är högre än antalet redovisade frågeformulär.

Skillnader i sångval

Den tredje frågan som ställdes till informanterna löd: Märker ni skillnad i sångvalet då barnen respektive pedagogerna väljer sång?

1 Ja

2 Nej

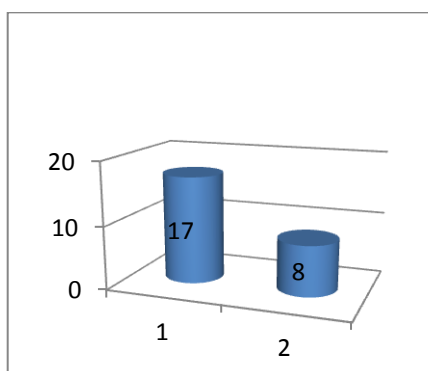

Fig 3

n=25 Antal svarande avdelningar: 25

Frågan ställdes till de förskollärare som ingick i undersökningen för att jag ville undersöka om pedagogernas val av sånger överensstämmer med barnens önskemål och musikaliska intressen. Samtliga avdelningar som svarade nej angav att barnen alltid väljer samma sånger.

Nya sånger

Den fjärde frågan som ställdes till informanterna löd: Hur ofta lär ni barnen nya sånger?

1 Varje vecka

2 1-2 gånger/månad

3 Ett fåtal gånger/år

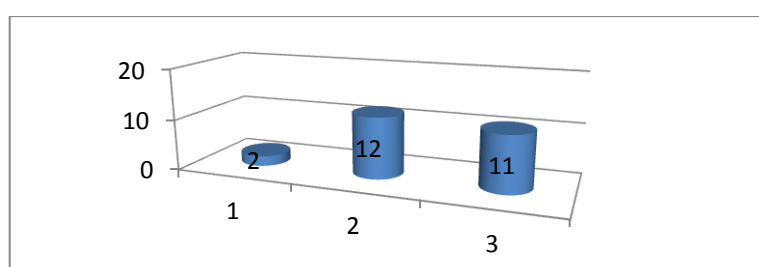

Fig 4

n=25 Antal svarande avdelningar: 25

Följande text är bakgrunden till att jag valt denna fråga: I vissa afrikanska språk och kulturer, till exempel i Swahili, tecknas oftast inte musiken ner för att spelas om och om igen på samma sätt. ”Detta utgör grunden till att fantasi och hågkomst blir viktiga egenskaper i skapande konst. Och varje gång musikern spelar tonerna på nytt, blir tonströmmens riktning och intensitet annorlunda (Björkvold, 1991 sid. 62). Detta visar på den tydliga kontrasten mellan olika musikkulturer. Vår kultur bygger till stor del på upprepning, kontinuitet och inläring, medan den beskrivna kulturen bygger på berättande, hågkomst och fantasi. 11 av avdelningarna har uppgett att de lär barnen nya sånger några gånger per år. Det är alltså inte särskilt vanligt på de undersökta avdelningarna att barn får lära sig nya sånger.

Användning av instrument bland pedagogerna

Den femte frågan som ställdes till informanterna löd: Finns det någon personal som spelar något instrument i barngruppen?

1 Ja

2 Nej

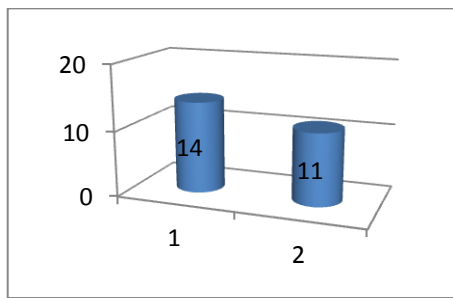

Fig 5

n=25 Antal svarande avdelningar: 25

Jag har i frågeformuläret inte ställt frågan om i vilken utsträckning förinspelad musik som cd-skivor och kassettband används. Detta är en fråga som jag borde haft med i frågeformuläret som en följdfråga till fråga fem.

Följdfråga till användning av musikinstrument bland pedagogerna

Följdfrågan som ställdes till informanterna löd: Om ja, vilket eller vilka instrument?

1 gitarr

2 Övriga instrument

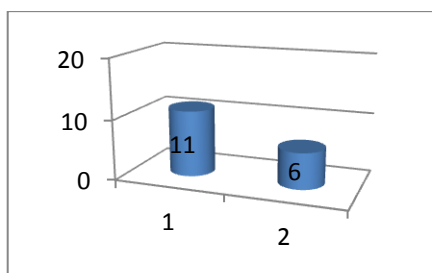

Fig 6

n=17 Antal svarande avdelningar: 14

Att fler avdelningar har svarat på denna fråga än antalet avdelningar där någon av pedagogerna spelar instrument är för att flera olika instrument har angivits i några av frågeformulären.

Användning av instrument bland barnen

Den sjätte frågan som ställdes till informanterna löd Har barnen tillgång till musikinstrument?

1 Ja

2 Nej

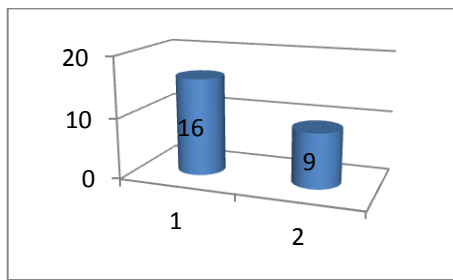

Fig 7

N=25 Antal svarande avdelningar: 25

Det är alltså cirka två tredjedelar som har tillgång till instrument. Frågan ställdes till de förskollärare som ingick i undersökningen för att jag ville undersöka om barnen ges möjligheter att uttrycka sig musikaliskt med andra verktyg än sina röster. Denna fråga har jag valt med Shaws (1999) undersökning i åtanke, som i en undersökning visar ”på att barn i åldrarna tre till fyra år som under sex månader fått daglig undervisning i sång och pianospel hade utvecklat sin spatiala förmåga, vilket visades genom att de kunde lägga ett pussel som föreställde en kamel 34 % bättre än kontrollgrupperna som endast fått sjunga, fått extra datorundervisning eller inte fått någon extra undervisning alls under motsvarande tid” (Jederlund 2011 s.186-187). Rauscher och Catterall (2008) sammanfattar ett 20-tal studier mellan 1998-2005, där resultaten genomgående visar att ”musikbarnen” i studierna har bättre resultat än barnen i kontrollgrupperna när det gäller uppgifter som kräver ”visuell-spatial” förmåga eller ”spatial-temporal” förmåga. (Jederlund 2011 s. 187).

Följdfråga ett till Användning av instrument bland barnen

Följdfråga ett som ställdes till informanterna löd: Om ja, vilka instrument används av barnen?

1 triangel

2 maracas

3 trumma

4 kastanjetter

5 tamburin

6 gurka

7 bjällror

8 klaves

9 övriga instrument

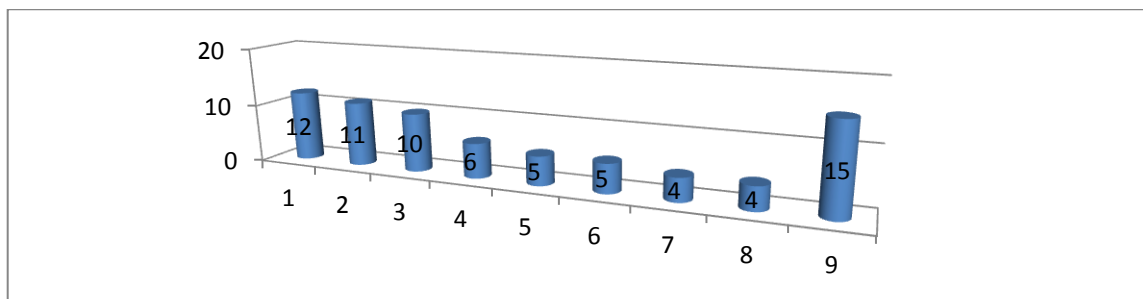

Fig 8

N=72 Antal svarande avdelningar: 25

Det är alltså klassiska barninstrument som är vanligt förekommande i instrumentlådor (till exempel från lek och lär) som är de vanligaste instrumenten på dessa avdelningar.

Följdfråga två till Användning av instrument bland barnen

Följdfråga ett som ställdes till informanterna löd: Om ja, får instrumenten användas i den fria leken?

1 Ja

2 Nej

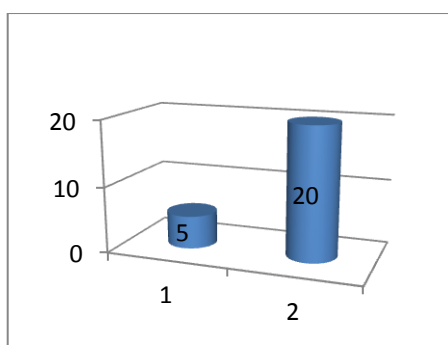

Fig 9

N=25 Antal svarande avdelningar: 25

Frågan ställdes till de förskollärare som ingick i undersökningen för att jag ville undersöka om barnen får använda instrumenten som ett redskap för att berika den fria leken. De vanligaste kommentarerna var att instrumenten endast ska användas i samlingen, samt att det kan vara svårt att ha koll på var instrumenten är om barnen får ha dem i den fria leken. Att det finns risk för att instrumenten går sönder om barnen får leka fritt med dem är en annan kommentar. Två av pedagogerna kommenterade att på grund av ljudkänsliga barn och pedagoger går det endast att använda instrumenten under kontrollerade former.

Passiva deltagare

Den sjunde frågan som ställdes till informanterna löd: Hur förhåller ni er till barn som inte vill delta i musiken (måste alla vara med?)

1 Ska vara med och lyssna

2 De som vill får vara med

3 Nej, de behöver inte vara med

4 Ej svar

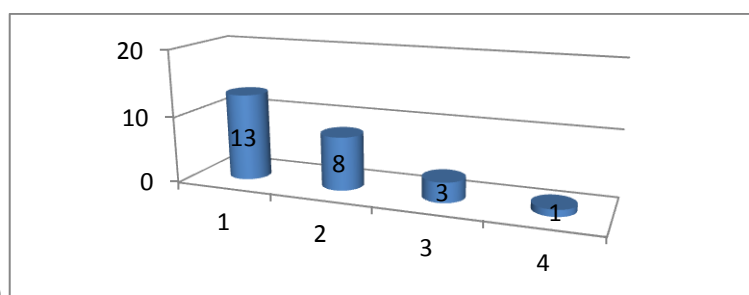

Fig 10

N=35 Antal svarande avdelningar: 24

Noterbart är att det är ganska jämnt mellan de avdelningar som svarade att barnen ska vara med (13) och de som svarade att barnen inte behöver vara med om de inte vill eller inte behöver vara med (11). Frågan ställdes till de förskollärare som ingick i undersökningen för att jag under många års arbete i barngrupp observerat att det finns pedagoger som kan avbryta sin egen eller sina kollegors samlingar för att hämta tillbaka barn som inte sitter kvar i samlingen. Antal Lundström (1996) beskriver tre olika sätt av samverkan inom musik mellan barn och vuxna, där det första sättet beskrivs som spontan medverkan, när barnen deltar i musicerandet därför att det är roligt. Jag anser att det i exemplet ovan handlar om att pedagogerna inte lyckats fånga barnens intresse, och att de kan behöva se över innehållet eller utformningen av sångsamlingen för att det ska bli roligt för barnen. Sundin (1995) skriver: "Barns musik är idag inte längre Ekorr'n satt i granen och Blinka lilla stjärna". Han beskriver hur barns musikvärld har förändrats med åren, och att vi måste se att musikundervisningen anpassas till barnens kunskaper och erfarenheter inom musik. Noterbart är att det är ganska jämnt mellan de avdelningar som svarade att barnen ska vara med (13) och de som svarade att barnen inte behöver vara med om de inte vill (11).

Användning av rörelsesånger

Den åttonde frågan som ställdes till informanterna löd: I vilken utsträckning använder ni er av rörelsesånger

1 Vid varje sångstund

2 Varje dag

3 Ofta

4 Tecken som stöd dagligen

5 Varje vecka

6 Ej svar

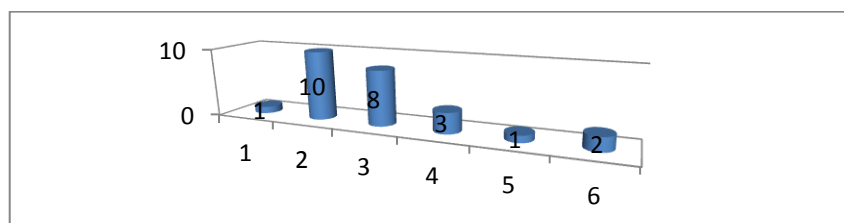

Fig 11

N=25 Antal svarande avdelningar: 23

Frågan ställdes till de förskollärare som ingick i undersökningen för att jag ville undersöka om barn ges möjlighet att uttrycka sång och musik med hela kroppen och inte endast med munnen. I 19 av 25 svar skriver avdelningarna att de använder sig av rörelsesånger ofta, varje dag eller vid varje sångstund, vilket är glädjande siffror. Angående användandet av rörelsesånger skriver Lind följande: ”Genom rörelseträning finns gyllene möjligheter att träna en mängd olika saker såsom: motorik, koordination, automatisering av rörelser, kroppsuppfattning, kroppskänedom och kroppsmedvetenhet, rumskänsla, styrka, flexibilitet, balans, avspännings och reaktionsförmåga” (Lind i Fagius 2007 sid 97). Lind skriver också att musik och rörelse hänger ihop för de små barnen, och att de tillsammans bildar en helhet. Granberg skriver att ”små barn upplever musik med både kropp och själ och det barnet först uttrycker med kroppen kan de lättare uttrycka med ord. Rytmikens kombination av musik och rörelse utvecklar alltså hela barnet” (Granberg 1994 sid 37). I 18 av 25 svar skriver avdelningarna att de använder sig av rörelsesånger ofta eller varje dag.

Spår av musiken i leken

Den nionde frågan som ställdes till informanterna löd: Vilka spår av musikundervisningen ser ni i barnens fria lek?

1 Barnen sjunger och dansar och vill uppträda

2 Spontansång

3 Spelar instrument och sjunger spontant

4 Leker samling

5 Övriga alternativ

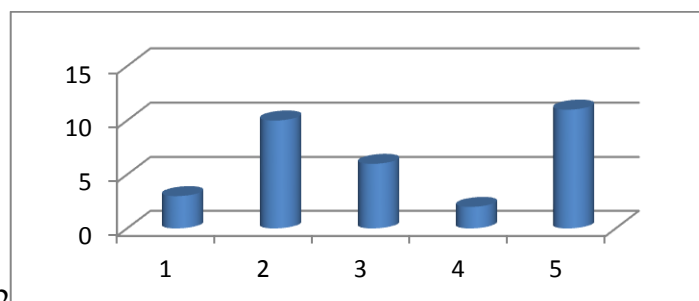

Fig 12

N=25 Antal svarande avdelningar: 25

Det är alltså hela 16 avdelningar som har svarat att barnen sjunger och/eller spelar spontant. Eftersom musik kan utveckla många egenskaper och förmågor hos barn är det viktigt att varje musikstund eller sångsamling avslutas på ett positivt sätt, då barnen tar med sig erfarenheter och inspiration från musiksamlingen och införlivar detta i leken.

Spontant musicerande

Den tionde frågan som ställdes till informanterna löd: På vilket sätt uppmuntras barnen i sitt spontana musicerande (får barnen slå med klossar, slå på kuddar, kastruller etc.)?

1 Barnen uppmuntras inte

2 Med pinnar ute, sång och stampa takten

3 Ja, barnen får använda leksaker som instrument

4 Pedagogerna sjunger med i barnens spontansång

5 Övriga svar.

6. Ej svar (samtliga pedagoger hade lämnat denna rad tom)

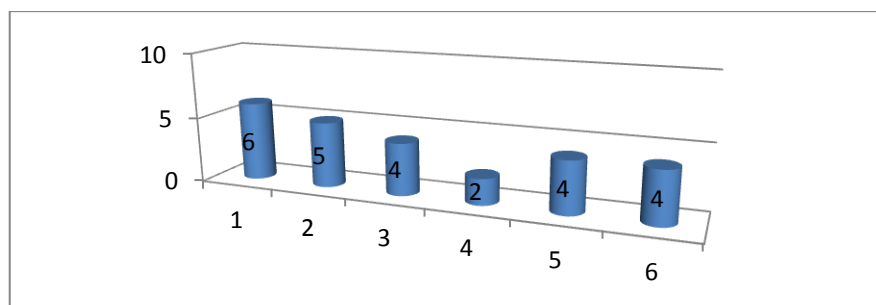

Fig 13

N=25 Antal svarande avdelningar: 25

Jag anser att det är beklagligt att den högsta stapeln är den där barnen inte uppmuntras till spontant musicerande. Kommentarererna handlade om att det låter för mycket då barnen slår på saker samt att saker kan gå sönder. Samtidigt är det bara fyra avdelningar som har svarat att leksakerna får användas vid spontant musicerande. Genom att barnen för det mesta inte har tillgång till material eller leksaker som tål att musicera med och som inte låter för högt riskerar barnens möjligheter till spontant musicerande att begränsas. Om barnen skulle få tillgång till sådant material skulle de kunna få utlopp för sin spontanitet vad gäller musiken på ett helt annat sätt.

3.4.2 Sammanställning av intervjuerna

För att undersöka vilka egenskaper barn kan tänkas utveckla genom musik valde jag att intervjua några pedagoger. Jag valde ut fyra erfarna förskollärare, tre kvinnor och en man, och ställde frågor om hur de ser på barns utveckling i förhållande till musik. Jag delade ut frågorna tre dagar innan jag skulle intervjua pedagogerna, och bad dem att tänka ut hur de skulle besvara frågorna vid intervjun. På så sätt fick jag väl underbyggda och genomtänkta svar. Jag ställde fyra korta frågor där de svarande fritt fick utveckla sina tankar. Frågorna var:

1. Vilka förmågor upplever du som pedagog att barn kan utveckla med hjälp av musik, rytmik och rörelsesånger?
2. På vilket sätt arbetar du för att få en lärmiljö som stimulerar barns musikaliska utveckling?
3. Hur arbetar du för att hålla ljudnivån på en acceptabel nivå vid musikutövning?
4. Om du använder tecken som stöd då ni sjunger och spelar, vilka egenskaper anser du att barn kan utveckla genom detta?

Jag har sammanställt svaren fråga för fråga. I redovisningen av intervjuerna redovisar jag inte vem som har sagt vad eller på något annat sätt skiljer ut den ena pedagogens svar från någon annans. Detta för att det saknar relevans för resultatet. Endast i undantagsfall, om det behövs för att tydliggöra pedagogens påstående, kommer jag att skriva om det som beskrivs skett i till exempel en utegrupp eller om det är en pedagog med särskild kompetens inom ett visst område som har svarat. I och med att svaren redovisas anonymt har det ingen betydelse vem som sagt vad, utan jag kommer endast att redovisa ett urval av alla kloka ord som de sagt.

På fråga ett uppgav samtliga pedagoger att språkutvecklingen stimuleras genom musik. En av pedagogerna sa att genom sång och musik får barn möta många ord som de annars inte skulle ha mött, vilket berikar barnens ordförråd. Även ett aktivt bruk av rim och ramsor angavs som ett bra sätt att utöka sitt ordförråd. Upprepningssånger nämndes som ett bra sätt för att barnen ska få möta olika matematiska begrepp. Några exempel på sånger som nämndes är Bockarna Bruse (lilla, mellan och stora), Tio små indianer (räkna upp till 10) och En elefant balanserade (lägga till en efter en). Sånger som till exempel ”Glada hopp”, där man räknar en, två, tre, hopp nämns också som bra exempel på tidig kontakt med multiplikation. Då räknar man var fjärde siffra vilket kan hjälpa barnen i deras matematiska tänkande. Då pedagogen lär barnen en ny sång tränar barnen upp sin förmåga att lyssna på någon annan. De får rikta sin hörsel och sin uppmärksamhet mot ett gemensamt håll. Detta är viktigt i dagens samhälle som är fullt av olika ljud och intryck. Sundin (1995) säger att barn utsätts kvantitativt för mer musik i dagens samhälle, men på grund av det stora musikutbudet som ständigt finns med bakgrundsmusik och filmmusik lär sig barn att inte lyssna. En av pedagogerna sa att genom att själv vara noga med att sjunga sånger med varierande tonhöjd stimuleras barns känsla för klang och tonhöjd. Detta kan stimulera barns känsla för språk och dialekter. Genom eget musicerande med slaginstrument får barnen möjlighet att undersöka hur rörelseenergin i slaget påverkar resultatet, alltså ljudet. Det kan barnen ha nytta av till exempel inom fysik, där rörelseenergi ingår. Kroppsuppfattning, motorik och koordination är egenskaper som barnen med fördel kan utveckla genom rörelsesånger. Här uppgav pedagogerna ett stort antal sånger som exempel. Några av dem är ”Huvud axlar knä och tå”, ”Vinka med tårna” och ”Fader Abraham”. Något som samtliga pedagoger även var överens om är att musiken utvecklar barnens sociala egenskaper och förmågor. En av pedagogerna sa att bara genom musikens förmåga att skapa en trevlig stund tillsammans utvecklas en gemenskap där alla är delaktiga utifrån sina egna förutsättningar. En av pedagogerna sa att genom att använda sig av lugn musik, vilket pedagogen ofta gör, går det att få lugna och avkopplande stunder för barnen. Pedagogen anser att det är viktigt i dagens tidspressade och stressiga samhälle att barn får möjlighet att gå ner i

varv med jämna mellanrum. En av pedagogerna sa att genom att aktivt använda musik i förskolan ökar barnen sin musikaliska förmåga. De sjunger mer och träffar tonerna bättre när de får möjlighet att sjunga mycket. Gemenskapen i gruppen ökar och turtagandet främjas när man turas om att spela på instrument, eller välja sång.

På fråga två, där pedagogerna får beskriva hur lärmiljön kan stimulera barns musikaliska utveckling, skilde sig svaren mer åt mellan pedagogerna än vid fråga ett. En av pedagogerna berättade att hon har inrett ett musikrum. Förutom planerade sång och musikstunderna har pedagogen inrett ett musikrum där det finns enkla hemmagjorda skrammelinstrument, cd-spelare med många olika sorters skivor, en scen som barnen kan uppträda på och utklädningskläder att ha när man uppträder. En av pedagogerna uppgav att han ofta spelar gitarr och sjunger med barnen. Detta för att glädjen som finns i musiken smittar av sig på barnen. Pedagogen säger att genom musik kan man skapa en glad och kreativ miljö som gynnar barn i all deras utveckling. Barnen får också så ofta de vill spela på instrument även i den fria leken. En av pedagogerna uppgav att förinspelad lugn musik som bakgrundsmusik var ett bra sätt att skapa arbetsro. Här angavs att arbeta med Mandalas som ett bra exempel på hur lugn musik får barn att koncentrera sig bättre. Mandalas är Sanskrit och betyder cirkel. Barnen fick varsitt papper med mönster, likt mönster på kyrkofönster, inneslutet i en cirkel. Mönstret i cirkeln upprepade sig på fyra olika ställen i figuren, samma mönster på varje fjärdedel. Till lugn musik fick barnen med färgpennor fylla i mönstret med olika färger. Detta utfördes under tystnad. Mandalas är vanligt förekommande inom hinduismen och budismen och används vanligen vid meditation. En pedagog uppgav att varje vår och höst uppför de shower för föräldrarna på olika teman, där barnen så gott det går, i smågrupper eller enskilt, får skapa och iordningsställa sina egna nummer. På så sätt används många olika ämnesområden som ett verktyg för att skapa en show som till största delen bygger på musikaliska framträdanden. Ett annat exempel som en av pedagogerna berättade om var att varje fredag fick de barn som ville uppträda inför de andra barnen. Uppträdet, som de kallar för "Idol", går till så att under veckan får de barn som vill med pedagogens hjälp skriva upp sig på en lista om de vill uppträda på fredagen. Har ingen skrivit upp sig blir det inget uppträde, vilket i sig ofta räcker som motivation för barnen att skriva upp sig. "Idol" görs i tvärgrupp med cirka 30 barn, så det brukar vara flera barn som vill uppträda. En pedagog som arbetar i en utegrupp berättade att alla barn och pedagoger i utegruppen ofta är i skogen, och där fick barnen använda pinnar som klaves att spela på. De hade experimenterat med pinnar i olika längd och tjocklekar för att få olika ljud. De undersökte också vilka föremål i naturen som var bäst att slå på för att få ett trumliknande ljud. Pedagogen brukade även rikta barnens uppmärksamhet mot de olika ljud som hördes i naturen, som

fågelsång och trädens brus, som ett sätt att utveckla barnens uppmärksamhet på olika saker. Detta visar, enligt pedagogen, på att naturen med fördel kan användas för att utveckla lärmiljön.

På fråga tre, där pedagogerna ombads beskriva hur de gör för att hålla ljudnivån på en acceptabel nivå vid musikutövning, uppgav en av pedagogerna, som arbetar med de äldsta barnen på förskolan, att barnen och pedagogerna gemensamt har kommit överens om hur det ska gå till för att få till en bra musikstund. Denna ”överenskommelse” var bra att hänvisa till om det blev för stökigt. En pedagog uppgav att då barn till exempel slår saker mot golvet kan man ge dem mjuka saker att slå med, som saker av gummi eller skumplast istället för kaplaklossar eller leksaker av hårdplast. Även föremålet som barn slår på kan man byta ut till kuddar och mattor som inte låter så mycket. En av pedagogerna berättade att barnen har ett speciellt rum som de kan få gå in i om de spontant vill spela på instrument. På så sätt hålls ljudnivån på avdelningen på en acceptabel nivå, och då den som musicerat inte vill göra det mer eller tycker att ljudnivån blir för hög är det bara att lägga ner instrumenten och gå ut ur rummet. En pedagog berättar att hon delar in barnen i små grupper så att det blir lugnare och mer tid att spela på instrumenten för vart och ett av barnen. Pedagogen väljer ut några instrument som inte låter så högt. Sedan får varje barn välja ett av dessa instrument. Bland annat har triangeln valts bort av pedagogen för att inte förstöra den positiva upplevelsen av musik med för hög ljudnivå. Istället används träinstrument och tamburiner i större utsträckning. Något som också nämndes som en metod för att få en god musikstund är att alla börjar och slutar tillsammans, och att det är pedagogens uppgift att genom ett tydligt ledarskap se till att detta efterföljs. En av pedagogerna uppgav att ett bra sätt för att utveckla dynamiken i musiken är att låta barnen spela starkt och svagt på instrumenten genom att antingen härma pedagogen eller att pedagogen visar detta med hjälp av gester. Även att enbart spela då pedagogen spelar och att sluta spela då pedagogen slutar är ett bra sätt att få barnen att uppleva kontrasten mellan musik och tystnad, vilket även ger barnen möjlighet att utveckla sina förmågor att rikta sin uppmärksamhet mot ett bestämt håll. En pedagog beskrev att då barnen hade rörelsesånger på skiva med förinspelade instruktioner till barnens rörelser brukade hon ha ganska låg volym för att barnen skulle tränas till att lyssna mer koncentrerat. En annan pedagog berättade att barnen hade ritat sånger på olika sätt. Som exempel angav hon sången ”Imse vimse spindel”, där barnen fick rita en teckning på en spindel som klättrade på spindeltråden, en teckning som visar på att det regnar och en teckning som visar en sol. Då sången sjungs får barnen hålla upp sin bild som visar det som sjungs vid rätt tillfälle. Till exempel ska barnen hålla upp bilden på regn

då de sjunger ”ner faller regnet, spolar spindeln bort”. På så sätt tränas även barnens språkförståelse och förmåga att lyssna till vad de sjunger. Texten får ett innehåll.

Fråga fyra, som berör hur pedagogerna använt tecken som stöd vid bruket av musik, har endast besvarats av tre av pedagogerna. Den fjärde sa att hon inte tidigare på ett medvetet sätt hade arbetat med tecken som stöd, och att hennes svar endast skulle bli spekulationer. Detta skulle inte bidra till undersökningen. En av pedagogerna uppgav att då språket tar längre tid att utveckla än rörelserna kan barn uttrycka vad de vill med kroppen genom gester och rörelser innan de har lärt sig att tala. Genom rörelser med kroppen samt genom förstärkning av ord med tecken som stöd kan barn som ännu inte lärt sig prata aktivt ta del av sånger genom att uttrycka dem med kroppen. Pedagogerna som arbetar på en avdelning som aktivt arbetar med tecken som stöd säger att hon använder tecken som stöd i några sånger och att hon märker att även de barnen som inte talar så mycket gärna använder tecknen i sångerna. Man ser då att de blir extra fokuserade och deltar mer aktivt. Detta ger en ökad språklig förmåga och förståelse för att man kan tala och uttrycka sig på många olika sätt för alla barnen. Att använda sig av tecken som stöd kan ge en ökad självkänsla hos de barnen som pratar lite och annars har svårt att uttrycka sig. En pedagog sa att de inte arbetar med tecken på ett medvetet sätt, men att det finns många tecken som används både medvetet och omedvetet, och som ofta förekommer utan att pedagogerna tänker på det. Bland annat kan man visa med handen då någon ska spela eller någon ska vara tyst, eller om de ska spela starkt eller svagt.

4. Resultatdiskussion

4.1. Metod

För att få svar på frågan om hur musik används i förskolan bestämde jag att bästa sättet att undersöka detta var att låta pedagoger svara på ett frågeformulär. Jag ville att ett stort antal pedagoger skulle besvara frågeformuläret, då undersökningen om hur musik används i förskolan uteslutande bygger på kvantitativa svar. Ett stort antal svar ökar undersökningens legitimitet och ger en tydligare bild av hur det ser ut i verkligheten vad gäller användandet av musik i förskolan. För att få en geografisk spridning av svaren tog jag även hjälp av två kurskamrater som jag under vårterminen 2012 skrev uppsatsen på B-nivå tillsammans med. De delade ut och samlade in frågeformulären på sina arbetsplatser. Jag gav ingen information till pedagogerna om hur många svarsalternativ de kunde fylla i vid varje fråga. Detta var inget medvetet beslut. Då jag sammanställde svaren från frågeformulären insåg jag att jag borde ha

informerat pedagogerna om detta. Om jag skulle haft med informationen om svarsalternativen då jag delade ut mitt frågeformulär hade jag skrivit att flera svar per fråga går bra att fylla i. Vad gäller intervjuerna har jag valt ut pedagoger att intervjua som jag redan på förhand känner till. Det gjorde att vi på ett lugnt och avslappnat men ändå koncentrerat sätt kunde diskutera de olika frågorna i lugn och ro utan stress och missförstånd. Jag valde att skriva ner svaren direkt istället för att spela in svaren. Genom direkta anteckningar kunde pedagogerna direkt se vad jag skrev och kunde därigenom lägga till eller korrigera om det var något som inte stämde.

4.2 Diskussion i förhållande till problemprecisering 1

Inledningsvis vill jag kommentera några av svaren i frågeformuläret och ställa dem i relation till problempreciseringen samt till delar av vad jag skrivit i litteraturgenomgången. I problempreciseringen ställde jag frågan: ”Hur ska barn kunna erbjudas en musikaliskt stimulerande miljö, och hur kan ljudnivån hållas på en acceptabel nivå utan att hämma den musikaliska upplevelsen?”. För att svara på den frågan hänvisar jag till fråga 13 i frågeformuläret som var: På vilket sätt uppmuntras barnen i sitt spontana musicerande (får barnen slå med klossar, slå på kuddar, kastruller etc.)? Svaren från denna fråga visar att det var endast fyra avdelningar som svarat att leksakerna får användas vid spontant musicerande. Samtidigt var det sex avdelningar som svarade att de inte uppmuntrar detta. Granberg (1994) hävdar att barns ljud ofta tystas ner av vuxna då det ofta uppfattas som ”skrämigt, störande och bullrigt”. Barnens så kallade oljud är barnens eget sätt att göra musik. ”Deras första försök att göra musik. Det bör vi inte kväva”. Hammershøj (1997) skriver att barnet själv inte ute efter att skapa melodi, utan endast är ”intresserat av att skapa en massa ljud” (Hammershøj 1997).

Jag ser här en konflikt mellan barnens intresse och behov å ena sidan och pedagogernas arbetsmiljö å andra sidan. Samtidigt som barn måste få låta och uttrycka sig med hela sin kropp måste det vara under sådana former att ljudnivån inte uppnår en gräns som inverkar negativt på pedagogernas arbetsmiljö. En pedagog ska inte behöva vara orolig för att få huvudvärk eller hörselskador av den höga ljudnivån. Detta gäller såklart även barnen. Inte heller ska barnen behöva hindras i sin strävan att ta del av musik genom att tystas ner hela tiden. Jag anser att det är viktigt att skapa en lärmiljö som är tillåtande och som inbjuder till musik, sång, rytmik och möte mellan barn och vuxna. Detta går att göra på ett flertal sätt. Mjuka material som kuddar och madrasser på golv och väggar minskar ljudet avsevärt. Instrument av skinn eller trä är att rekommendera framför instrument som plingar eller skramlar. Hammarshøj (1997) skriver att ”skinnljud och träljud går in i kroppen, medan metalljud går in i huvudet, mellan öronen”. Trots detta ser vi i fråga åtta att de vanligaste instrumenten som barnen har tillgång till är triangel och

maracas. Om vi ser på hur det ser ut i de vanligaste instrumentlådorna som går att beställa från företag är det de skramlande metalliska instrumenten som klart dominerar. Med en större medvetenhet om olika instruments effekter går det att med enkla medel skapa en bättre ljudnivå som alla kan trivas i. Många pedagoger som jag har arbetat eller talat med efterlyser instrument som inte låter så mycket, som är billiga att tillverka och inte går sönder så lätt. Då hade det varit lättare att låta barnen använda instrumenten i den fria leken.

4.3 Diskussion i förhållande till problemprecisering 2

Min andra problemprecisering lyder: ”Arbete om barns utveckling och egenskaper genom att det ges stöd till musik i förskolan”. Resultaten av mina studier visar ett flertal exempel på detta. Det finns de sociala och språkliga egenskaperna, där bland annat Björkqvold talar om sången som barnens gemensamma språkkod. Det barnen inte kan säga i ord, det kan de sjunga. Oberoende av vilka språk som används i barngruppen kan alla använda musikens språk, då det är universellt och lätt att ta del av. Samtliga pedagoger som jag intervjuade uppgav att musik är bra för barns språkutveckling. Ordförrådet och meningsbyggandet stimuleras genom att barn får använda ord och uttryck som ofta inte förekommer i talspråk. Det rådde även stor enighet bland pedagogerna att musik stimulerar barns inläring av matematik, särskilt vid bruket av rörelsesånger, upprepningssånger och ordningssånger. Rörelsesånger lyfts även fram i litteraturen som något naturligt för barn. Lindh (Fagius 2007) visar att ”genom rörelseträning finns gyllene möjligheter att träna en mängd olika saker såsom: motorik, koordination, automatisering av rörelser, kroppsuppfattning, kroppskänedom och kroppsmedvetenhet, rumskänsla, styrka, flexibilitet, balans, avspännings och reaktionsförmåga” Frasering och tonhöjd kan med fördel utveckla barns känsla för språk och dialekter. Med tecken som stöd ges en ökad självkänsla hos de barn som pratar lite och annars har svårt att uttrycka sig. Försök med utvidgad musikundervisning har gjorts runt om i Europa. Ernst Weber (Björkevold, 1991) har granskat en rad av dessa studier och påvisar förbättringar i barnens koncentrationsförmåga, kreativitet, tankeförmåga, inlärningsmotivation, gruppkänsla, generell personlighetsutveckling, ökad känslotabilitet och ett rikare känsloliv (Jederlund 2011). Vi ser alltså ett stort antal egenskaper som barnen kan utveckla med hjälp av musik.

4.4 Avslutande diskussion

Hur skulle det då kunna se ut i svenska förskolor och förskoleklasser? Jag utgår från ett helhetsperspektiv, där musiken upplevs snarare än att den är något som enbart lyssnas på, är något som ligger barnen nära. Spelar pedagogen en pigg låt börjar barnen inom några sekunder att dansa. Spelas en vaggång kan barnen lägga sig ner och låtsas sova. Det går att diskutera

varför vi i vår kultur upphör med detta beteende då vi blir äldre, medan vuxna i ovan beskrivna kulturer fortsätter att ta del av musiken på samma sätt. Det går även att diskutera vad det är i vår kultur som hindrar vuxna från att ta del av musiken med alla sina sinnen, och som gör att barnens skutt, dans och allmänt höga ljudnivå kan anses störande i en samling där pedagogen har valt sångerna som förväntas sjungas på ett visst sätt. Min uppfattning är att många pedagoger är så inriktade på att det viktiga är att barnen sitter stilla på sina platser då de skall sjunga att de kan avbryta en sång bara för att säga till barnen att gå och sätta sig i ringen igen. Detta för att barnen på ovan beskrivna sätt tar del av musiken som en helhetsupplevelse, ”Sikia”, och inte något som enbart kan lyssnas till eller uttrycka med rösten. Detta har jag både observerat och upplevt.

Om pedagogen tillsammans med barngruppen hade struntat i de befintliga sångerna och skapat egna texter, eller förnyat befintliga sånger med alternativa texter, vilket jag prövat vid ett flertal tillfällen, kan det skapa en aha-upplevelse och en nyfikenhet över att det inte låter som vanligt. Om pedagogen byter ut ett eller flera ord i en sångtext i en sång som barnen är väl förtrogna med kan barnen bli uppmärksamma på förändringar och koncentrerar sig mer på att lyssna till texten. Detta kan även tillämpas vid högläsning. Hammershøj (1997) skriver att man med fördel kan skapa egna sånger tillsammans med barnen som passar till olika situationer, och hon betonar också vikten av att vara engagerad och att inte bara använda munnen.

5. Sammanfattning

Jag har undersökt hur musik används på förskolor. Jag har också undersökt vilka egenskaper barn kan utveckla med hjälp av musik. Att arbeta med musik i förskolan intresserar mig särskilt då jag i mitt dagliga arbete på förskolan använder mig mycket av sång, musik och rytmik som ett sätt att skapa glädje och välbefinnande bland barnen. Jag har också förstått att beroende av pedagogernas engagemang och kunskap kan barns möte med musik i förskolan se väldigt olika ut. Därför kändes det angeläget att ta reda på hur musikundervisningen är organiserad i några utvalda förskolor. Min utgångspunkt då jag gjorde litteraturgenomgången bygger på fyra områden. Dessa är pedagogens engagemang, pedagogens förhållningssätt, utveckling och lärande samt musik ur barns perspektiv. Utifrån dessa områden har jag i litteraturgenomgången beskrivit vad som är viktigt i arbetet med barn och musik. Jag valde att dela ut ett frågeformulär. Det delades ut till 29 avdelningar, och det var 25 av dem som svarade, vilket är en glädjande hög siffra. Jag har i frågeformuläret undersökt hur det går till då barn möter musik

på några utvalda förskolor. Svaren sammanställde jag i diagramform, då detta är ett tydligt sätt att framställa svaren. Jag har fått mycket ny kunskap av att arbeta med hur musik används i förskolan. Jag har läst många böcker och läst ett stort antal artiklar på internet. Genom detta har jag fått mycket ny kunskap om hur musik upplevs av barn och hur det bäst kan stimuleras. Genom intervjuerna har jag fått många praktiska tips hur man kan arbeta i förskolan som jag kommer att använda mig av. Ett exempel på detta är att låta barnen rita bilder till sånger, som i exemplet med Imse vimse spindel från en av intervjuerna. Där fick barnen rita en teckning på en spindel som klättrade på spindeltråden, en teckning som visar på att det regnar och en teckning som visar en sol. Då sången sjungs får barnen hålla upp sin bild som visar det som sjungs vid rätt tillfälle. På så sätt tränas även barnens språkförståelse och förmåga att lyssna till vad de sjunger. Den viktigaste nya kunskap jag har fått är sättet som barn tar till sig musik. Att små barn inte kan sitta still då musik och rörelse uppfattas som en helhet, och att det som pedagoger ofta kallar för barns oljud då barn slår saker i golvet faktiskt är barns sätt att försöka göra musik. Även vikten av att låta barn delta i musiksamlingar som passiva deltagare och att inte på något sätt försöka tvinga dem att vara med är viktigt att komma ihåg. Med kunskap om detta har jag flera gånger under arbetets gång varit tvungen att tänka över hur jag själv använder och förhåller mig till musik i förskolan. Jag är säker på att efter att ha gjort detta examensarbete har jag blivit en bättre pedagog och en bättre ledare av musik.

Till sist: ”Musiken är inte grädden på moset, musiken är jästen i degen”. Dessa ord av Margot Blom, citerade i Gottberg (2009), sammanfattar hur viktigt det är med musik i förskolan. Musiken har stor inverkan på såväl vuxna som barn, och ska ses som något självklart i förskolans verksamhet. Genom en ökad medvetenhet om vad musik gör med människor, vilken betydelse den har för varje människas utveckling och välbefinnande, går det att skapa en stimulerande lärmiljö där alla barn ges lika möjligheter till lärande och utveckling.

Referenser

Adolfson, Britt-Marie (1990) *Orden brukar komma när man sjunger*. Stockholm: Valentin förlag AB

Antal Lundström, Iona (1996) *Musikens gåva*. Uppsala: Konsultföretaget AB

Bjurwill, Christer (2002) *A, B, C och D- Vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser*. Lund: Studentlitteratur AB

Björkvold, Jan-Roar (1991) *Den musiska människan- Barnet sången och lekfullheten genom livets faser*. Uppsala: Runa förlag

Björkvold, Jan-Roar (1998) *Sköldpaddans sång*. Stockholm: Runa förlag

Denscombe, Martyn (2009) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.

Fagius, Gunnel (2007) *Barn och sång-om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur AB

Gottberg, Jessica (2009) *Musiken och rytmen i praktiken*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio AB i samarbete med rikskonserter

Granberg, Ann (1994) *Småbarnsrytmik*. Stockholm: Liber AB

Gren, Katarina Nilsson, Birger (1994) *Elefantboken*. Mölndal: Lutfisken AB

Gustavsson, Niklas (2013) ”Ge musikämnet bättre förutsättningar” i *Helsingborgs dagblad*, 2013-04-13

Hammershøj, Henny (1997) *Musikalisk utveckling i förskoleåldern*. Lund: Studentlitteratur AB

Jederlund, Ulf (2011) *Musik och språk- Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling och lärande*. Stockholm: Liber AB

Jernström, Elisabet och Lindberg, Siw (1995) *Musiklust*. Uppsala: Runa förlag AB

Kvale, Steiner och Brinkman, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lilliestam, Lars (2009) *Musikliv-Vad människor gör med musik-och musik med människor*. Göteborg: Bo Ejeby förlag

- Lundin, Johan A (2012) *Intro- En antologi om Musik och Samhälle*. Malmö: Kira förlag
- Utbildningsdepartementet (2011) *Läroplanen för förskolan. Lpfö 98* (Reviderad 2010). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Patell, Runa och Davidson, Bo (2011) *Forskningsmetodikens grunder-Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB
- Pramling Samuelsson, Ingrid, Asplund Carlsson, Maj, Olsson, Bengt, Pramling, Niklas, Wallerstedt, Cecilia (2008) *Konsten att lära barn estetik*. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag
- Shaw, Gordon (1999) *Keeping Mozart In Mind*. Burlington, MA: Elsevier Academic Press
- Sundin, Bertil (1995) *Barns musikaliska utveckling*. Uppsala: Liber AB
- Svenska skrivregler*. (2000) Stockholm: Liber AB
- Sörenson, Margareta (2001) *För de allra små*. Stockholm: Rabén och Sjögren
- Trost, Jan (2007) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Uddholm, Mats. *Pedagogen och den musikaliska människan*. Mölndal: Lutfisken AB

Digitala källor

- Arbetsmiljöforskning.se (u.å.) <http://www.arbetsmiljoforskning.se/stress/buller-i-f%C3%B6rskolan-stressar-personal-och-barn-men-det-g%C3%A5r-att-f%C3%B6rb%C3%A4ttra-ljudmilj%C3%B6n>. ”Hämtat 2013-04-26”
- Skolverket (2010) *Rustad att möta framtiden? PISA 2009 om 15-åringars läsförståelse och kunskaper i matematik och naturvetenskap*. <http://www.skolverket.se/statistik-och-analys/internationella-studier/pisa/sverige-tappar-i-både-kunskaper-och-likvardighet-1.96011> Skolverket. ”Hämtat 2013-04-26”
- Statistiska centralbyrån (u.å.) http://www.scb.se/Pages/Article____332786.aspx. ”Hämtat 2013-04-28”
- Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisksamhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>. ”Hämtat 2013-04-28”

Vetenskapsrådet. (2011) *God forskningssed*.

<http://www.vr.se/download/18.3a36c20d133af0c12958000491> Stockholm: Vetenskapsrådet.

”Hämtat 2013-04-28”

Bilaga 1

Frågeformulär om musik på förskolan

Detta frågeformulär kommer att utgöra underlag för ett examensarbete på C-nivå vid högskolan i Kristianstad av Erik Palmér.

Antal pedagoger på avdelningen _____ kvinnor _____ män _____

Antal förskollärare _____ Antal barnskötare _____ Annat (vad) _____

Åldersgrupp 18-30 _____ 31-40 _____ 41-50 _____ 51-65 _____

Barnens ålder _____ Ort _____

Sätt kryss för det alternativ som passar bäst.

1 Hur går det till då barnen skall placeras ut vid musiksamling?

Barnen väljer plats själv _____ Pedagogen placerar ut barnen _____

Barnen har fasta platser _____ Annat sätt _____

2 Hur går det till då ni väljer sånger?

Pedagoger väljer sång _____ Barnen får önska sång _____ Sångkort eller liknande _____

Annat _____

3 Märker ni skillnad i sångvalet då barnen respektive pedagogerna väljer sång?

Ja _____ Nej _____

Kommentar _____

4 Hur ofta lär ni barnen nya sånger?

Varje vecka _____ 1-2 gånger/månad _____ Ett fåtal gånger/år _____ Aldrig _____

Kommentar _____

5 Finns det någon personal som spelar något instrument i barngruppen?

Ja _____ Nej _____

6 Om ja, vilket eller vilka instrument?

7 Har barnen tillgång till musikinstrument?

Ja _____ Nej _____

8 Om ja, vilka instrument används av barnen?

9 Om ja, får instrumenten användas i den fria leken?

Ja _____ Nej _____

Kommentar _____

Vid frågorna 10-13 får ni gärna skriva mer på baksidan om ni behöver mer plats.

10 Hur förhåller ni er till barn som inte vill delta i musiken (måste alla vara med)

11 I vilken utsträckning använder ni er av rörelsesånger?

12 Vilka spår av musikundervisningen ser ni i barnens fria lek?

13 På vilket sätt uppmuntras barnen i sitt spontana musicerande (får barnen slå med klossar, slå på kuddar, kastruller etc.)?

Övriga kommentarer

Bilaga två

Frågeformulär om musik på förskolan sammanställning

Här följer en sammanställning av enkätsvaren. Samtliga svar redovisas i antal svarande per svarsalternativ. Det höga antalet pedagoger i förhållande till antalet avdelningar har att göra med att några arbetslag fungerade som dubbla arbetslag, där sex eller fler pedagoger formellt arbetar på samma avdelning.

1 Hur går det till då barnen skall placeras ut vid musiksamling?

Barnen väljer plats själv 22

Pedagogen placerar ut barnen 6 (en skrev, ”ibland, något barn”)

Barnen har fasta platser 1

2 Hur går det till då ni väljer sånger?

Pedagoger väljer sång 17

Barnen får önska sång 23

Sångkort/sångpåsar, 18

Annat 6

3 Märker ni skillnad i sångvalet då barnen respektive pedagogerna väljer sång?

Ja 17 Nej 8

Kommentarer:

Barnen väljer oftast samma sånger 9

Barnen väljer de sånger som de tycker om just nu 3

Barnens val blir ofta rörelsesånger (helkroppssånger), 1

Pedagoger väljer sånger med anknytning till aktuellt tema 1

Mer variation då pedagogen väljer 1

Pedagogerna väljer de sånger som behövs 1

Pedagogerna vill förnya 1

Alla väljer från samma sånglåda 1

4 Hur ofta lär ni barnen nya sånger?

Varje vecka 2 1-2 gånger/månad 12 Ett fåtal gånger/år 11

Kommentarer:

Inte alltid ny sång för barnen, men ny i ”sånghuset”

Vi har få sånger och lär oss dem

Bättre att kunna sångerna bra än att kunna många halvdant

Barnen tycker om återupprepning

Nya sångkort eller ny lånad sångbok från biblioteket

Hittar på eget

5 Finns det någon personal som spelar något instrument i barngruppen?

Ja 14 Nej 11

6 Om ja, vilket eller vilka instrument?

gitarr 11 Piano 1 horn 1 triangel 1 trummor 1 maracas 1 ukulele 1 st,

7 Har barnen tillgång till musikinstrument?

Ja 16 Nej 9

8 Om ja, vilka instrument används av barnen?

triangel 12	maracas 11	trumma 10	kastanjetter 6
tamburin 5	gurka 5	bjällror 4	klaves 4
äggmaracas 3	gitarr 2	cymbal 2	xylofon 1
olika rytminstrument 2	skrammelinstrument 1	ej definierat 2	ukulele 1
rörtrumma 1			

9 Om ja, får instrumenten användas i den fria leken?

Ja 5 Nej 20

Kommentar:

Används endast till samlingarna 3

Under pedagogers uppsikt om det fungerar i verksamheten vid det tillfället 2

Tas fram på barnen ber om det 1

Varje dag 1

Endast i ett speciellt rum 1

Går ej för det finns barn och personal som är väldigt ljudkänsliga 2

Barnen frågar aldrig efter dem 1

Instrumenten är ohållbara och går sönder 1.

Vi har inga regler om detta 1

Vid frågorna 10-13 får ni gärna skriva mer på baksidan om ni behöver mer plats.

10 Hur förhåller ni er till barn som inte vill delta i musiken (måste alla vara med?)

Ska vara med och lyssna 13

De som vill får vara med 8

Nej, de behöver inte vara med 3

Ej svar 1

11 I vilken utsträckning använder ni er av rörelsesånger

Vid varje sångstund 1

Varje dag 10

Ofta 8

Tecken som stöd dagligen 3

Varje vecka 1

Ej svar 2

12 Vilka spår av musikundervisningen ser ni i barnens fria lek?

Barnen sjunger och dansar och vill uppträda 3

Spontansång 10

Spelar instrument och sjunger spontant 6

Leker samling 2

Barnen vill lyssna på musik som de kan dansa till 1

Danslekar 1

Leker lucia 1

Övrig kommentar: Språket har utvecklats 1

13 På vilket sätt uppmuntras barnen i sitt spontana musicerande (får barnen slå med klossar, slå på kuddar, kastruller etc.)?

Barnen uppmuntras inte 6

Med pinnar ute, sång och stampa takten 5

Ja, barnen får använda leksaker som instrument 4

Enbart sång uppmuntras 1

Letar musik på youtube 1

Enbart spela med musikinstrument 1

Vi använder kroppen som instrument 1

Pedagogerna sjunger med i barnens spontansång 2

Ej svar (samtliga pedagoger hade lämnat denna rad tom) 3

Övrigt:

Vi samtalar om takt och tempo då vi hör att barnen spelar i takt

Övriga kommentarer

Intressanta frågor som väcker tankar och idéer 1 Vi har mycket sång, dans och rörelselekar
utomhus 1

Bilaga 3

Hej! Mitt namn är Erik Palmér. Jag läser till förskollärare vid högskolan i Kristianstad. Jag håller på att skriva ett examensarbete med titeln: "Hur används musik i förskolan"? För att ta reda på detta behöver jag hjälp av pedagoger från olika förskolor med att fylla i ett frågeformulär.

Jag arbetar på en förskola i Helsingborg, och använder mig mycket av sång och musik i mitt arbete bland barnen. Jag har den senaste tiden läst ett antal artiklar om vilka positiva egenskaper som barn kan utveckla med musikalisk stimulans, och har därför blivit nyfiken på i vilken utsträckning och på vilket sätt musik används i några utvalda förskolor. Frågorna är utvalda för att de ska ge en tydlig bild av på vilket sätt musik används i barngrupp.

Undersökningsperioden är tänkt att pågå mellan veckorna 46-48. Inga frågeformulär behöver skickas någonstans, utan jag kommer till era arbetsplatser och samlar in frågeformulären. Att delta i undervisningen är frivilligt, och deltagandet kan när som helst avbrytas utan vidare förklaring. Samtliga frågor ställs till arbetslagen och inte till enskilda pedagoger. Samtliga frågeformulär kommer att sammanställas och redovisas anonymt. Materialet kommer att förvaras på ett säkert sätt, och kommer inte att användas till något annat än denna undersökning.

För frågor, tveka inte att ring eller maila till mig. Här är mina uppgifter:

Erik Palmér

Tel: 042-228524/0709-356726

Mail: Erik_hem@hotmail.com

Tack på förhand. Ert deltagande är viktigt för resultatet.

Mvh Erik Palmér

Bilaga 4

Hej! Mitt namn är Erik Palmér. Jag läser till förskollärare vid högskolan i Kristianstad. Jag håller på att skriva ett examensarbete med titeln: "Hur används musik i förskolan"? För att ta reda på detta behöver jag hjälp av pedagoger från olika förskolor med att delta i en intervju. I mitt examensarbete där jag undersöker hur musik används i förskolan är en av frågorna i min frågeställning om vilka egenskaper barn kan utveckla genom musik. Särskilt intresserad är jag över sambandet mellan rörelsesånger och barns utveckling. Detta för att musik och rörelse hänger ihop för små barn. Jag vill också ta reda på vilka förutsättningar ni anser krävs för att arbeta med musik i förskolan och hur ni gör för att skapa en god lärmiljö att bedriva musik i. Här följer intervjufrågorna. Jag delar ut frågorna två till tre dagar innan intervjutillfället. På så sätt får ni möjlighet att fundera över svaren i lugn och ro.

1. Vilka förmågor upplever du som pedagog att barn kan utveckla med hjälp av musik, rytmik och rörelsesånger?
2. På vilket sätt arbetar du för att få en lärmiljö som stimulerar barns musikaliska utveckling?
3. Hur arbetar du för att hålla ljudnivån på en acceptabel nivå vid musikutövning?
4. Om du använder tecken som stöd då ni sjunger och spelar, vilka egenskaper anser du att barn kan utveckla genom detta?

Har ni frågor, tveka inte att kontakta mig.

Erik Palmér

Tel: 0709-356726

E-mail: Erik_hem@hotmail.com

Tack! Ert deltagande är viktigt för undersökningen